

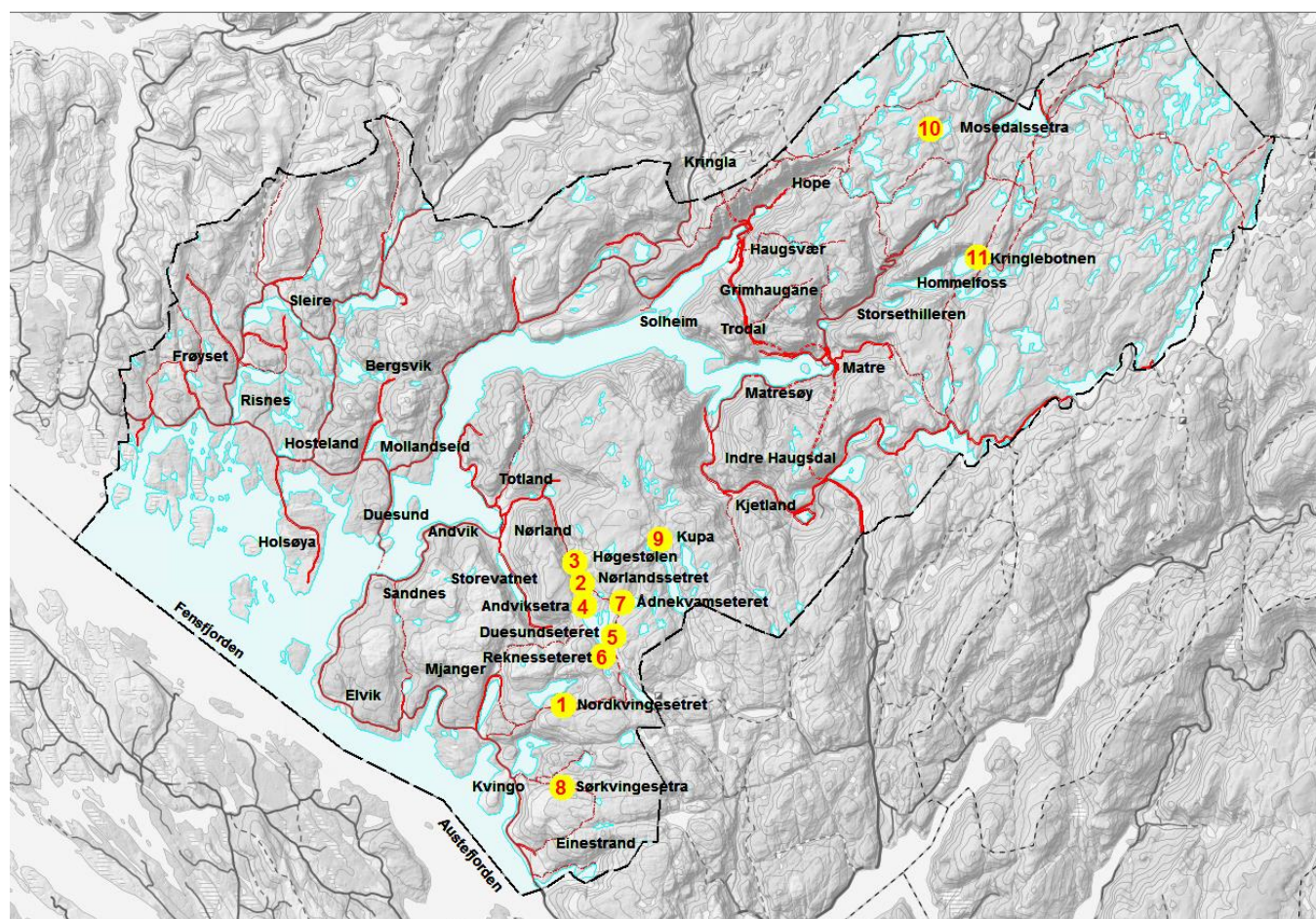

**Kartlagte lokaliteter i
samband med arbeidet
med kulturminneplan for
Masfjorden 2019-2027**

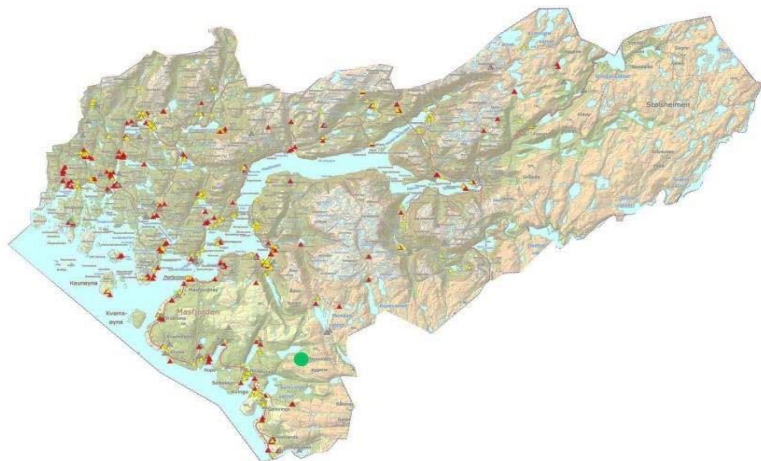
2.6 Stølsområde og seterbuar

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
1.	Nordkvingesetra	37/1,2,4,5,7,8,9,14	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Middels
2.	Nørlandssetra	28/1	Seterbuar	x	God stand	Svært stor
3.	Høgestølen	28/1	Seterbuar	x	Behov for reparasjon og vedlikehold	Stor
4.	Andviksetra	28/1-7	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor
5.	Duesundsetra	18/3	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor
6.	Reknessetra	20/2,4 og 25/1	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Middels
7.	Ådnekvamsetra	24/1	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Svært stor
8.	Sørkvingesetra	38/1,5,10	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor
9.	Kjetlandskupa	56/1-2,4-5	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor
10.	Mosedalssetra	-	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor
11.	Kringlebotnen	51/1-2	Seterbuar	SEFRAK	God stand	Stor

Kart over nokre stølsområde og seterbuar i Masfjorden kommune:

1. Nordkvingesetra

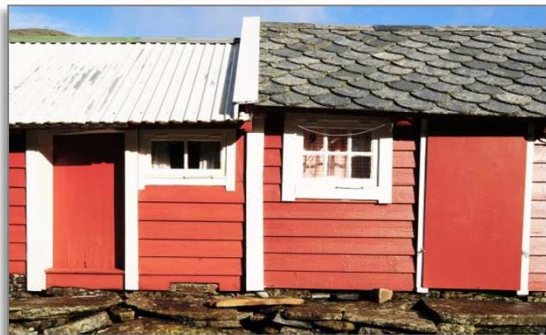
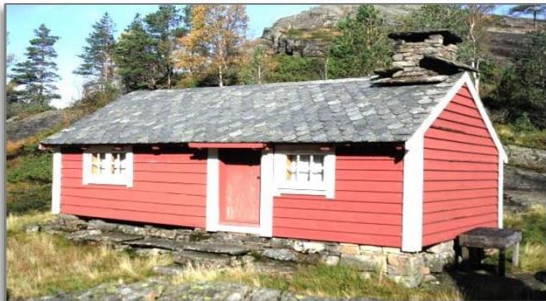
SEFRAK Nr. 1266.007.065-069
Opphavelig bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: Ca. 1890
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel, Laftverk
Trekledning og bølgeblikk, skifer
Saltak, Tregolv

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Middels, klasse C

Historie:

Vi veit ikkje kor langt tilbake det har vore seterdrift i Masfjorden, men vi veit at enkelte gardar sende dyra på fjellbeite i første del av 1700-talet. Dette gjeld truleg også Nordkvingesetra. Den gong var det mykje rovvilt og som var eit stort problem for fjellbeita. På 1820/30-talet vart talet på rovdyr så mykje redusert at det vart interessant for fleire bruk å nytte seg av fjellbeite. Seterdrifta fekk då eit oppsving og stod sterkt i Masfjorden fram til 2. verdenskrig. Setrene låg gjerne samla. Dette fekk etterkvart ein sosial funksjon, men den viktigaste årsaka til dette var nok at ein kunne hjelpe kvarandre med vernet mot rovdyr som ulv og bjørn.

Kjelde: Kulturminne i Masfjorden, Registreringsrapport nr. 7, 1979, Fylkeskonservatoren i Hordaland

2. Nørlandssetra

SEFRAK Nr.

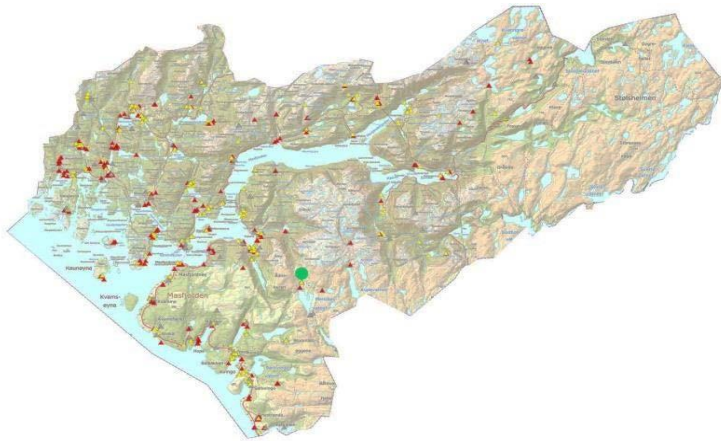
Opphavsleg bruk:	Sæterbu
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	?
Konstruksjon:	Grunnmur u. bindemiddel Vegg laftverk, mur u. bindemiddel Saltak, Tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Eit særtrekk ved byggeskikken i Masfjordfjella var ein spesiell type saman-bygde seterbuer kor to eller fleire bruk hadde kvar sin avskilte del av bua. Dette var ein byggemåte der ein kunne spare material i eit tre-fattig område. Mange av seterbygningane hadde av same årsak ein eller fleire veggjar i stein. På Nørlandssetra finn vi eksempel på samanbygde seterbuer og seterbuer som er bygd i ein kombinasjon av stein og tre. Andviksetra og Sørkvingesetra er tydelege eksempel på samanbygde seterbuer.

3. Høgestølen

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: ?
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel
Trekledning
Saltak i torv, Tregolv

Teknisk tilstand:

God

Vern:

Ingen

Forvaltning:

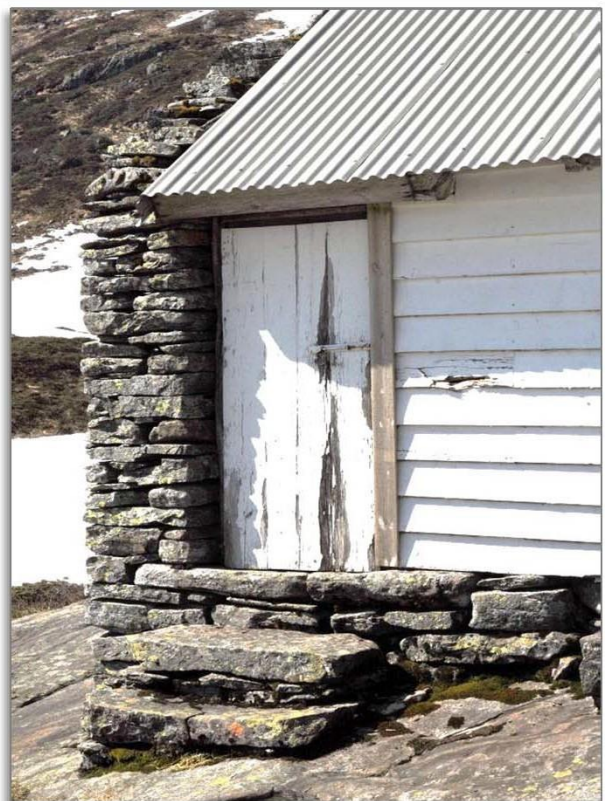
Privat

Verdivurdering:

Stor, klasse B

Historie:

På Høgestølen ser vi igjen at stein i stor grad er nytta som byggjemateriale. Dei fleste setrane var i bruk fram til siste verdenskrigen - medan dei siste vart avvikla ut på 1950-talet.

4. Andviksetra

SEFRAK Nr.	1266-0005- 082-088
Opphavelig bruk:	Sæterbu
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	1875-1899
Konstruksjon:	Grunnmur u. bindemiddel Vegg laftverk Saltak, Tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

I Masfjorden var det vanleg å samle setrane i ei grend når det var mogeleg. Dette vart gjort av omsyn til evt. fare frå rovdyr og omstreifande. Det var vanlig at kvar bruker berre hadde ein bygning på setra. Bygget hadde to rom: stove og skot. I skotet vart seterprodukta tilverka og her hadde dei også grue. Eit særtrekk ved byggeskikken i Masfjordfjella var ein spesiell type samanbygde seterbuer kor to eller fleire bruk hadde kvar sin avskilte del av bua. Dette var ein byggemåte der ein kunne spare material i eit tre-fattig område.

Andviksetra hadde 7 bruk sin støl. Setra låg opphavleg sør for fjellet Ådneburen, men vart flytta i 1880. Då dei flytta setra, tok dei med seg trevirke og lot steinmurane stå igjen.

5. Duesundsetra

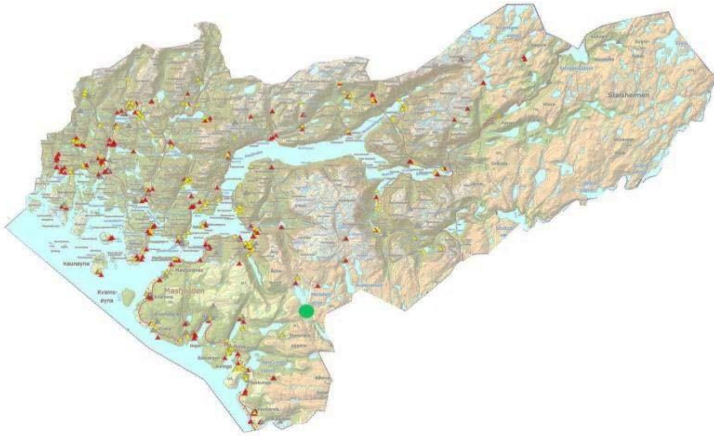
SEFRAK Nr.	1266-004-109
Opphavelig bruk:	Sæterbu
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	?
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Trekledning Saltak i torv, Tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

Duesundsetra ligg svært nær Reknessetra. Usikkert når den vart bygd men truleg tidleg seint 1700-talet til tidleg 1800. Bygningen hadde tidlegare truleg tak av lokal skifer. Lenge låg det bølgeblikk på taket. Setra har fått opprusting og vedlikehald siste åra - med nytt torvtak og nytt tilbygg på baksida. Gruva og skorstein er borte og bygget er meir tilpassa til hyttebruk.

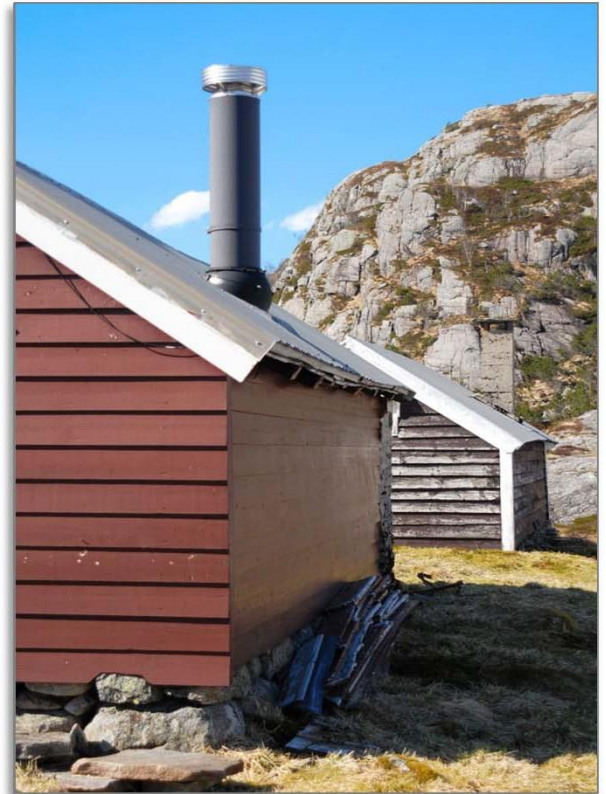
6. Reknessetra

SEFRAK Nr.	1266.005.094 1266.004.106-108
Opphavelig bruk:	Sæterbu
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	Eldste bygning truleg ca. 250 år
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Laftverk/bindingsverk Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Middels, klasse C

Historie:

Setra er ca. 250 år. Nærmaste bygning (Reknes) på bilde 1 og 2 vart truleg bygd på denne tida. Den mørkare bygningen i bakgrunnen (Totland) er truleg også frå den gong, men den ramla delvis ned vart gjenoppbygd som hytte 1960-talet. Desse to bygningane var tidlegare samanbygd med bygningen på det siste bildet (Birkeland). Dette bygget vart rive og flytta 30 meter nordvest før siste verdenskrig.

7. Ådnekvamsetra

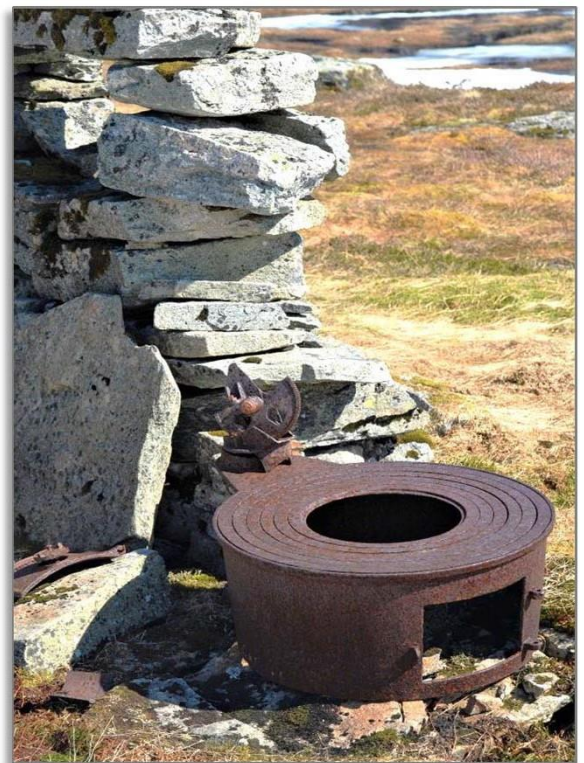
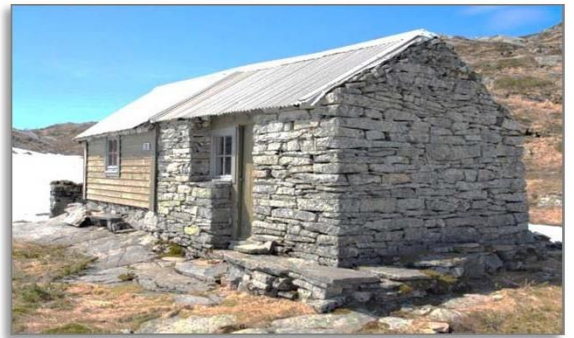
SEFRAK Nr. 1266-005-090
Opphavelig bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: ?
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel
Trekledning og bølgeblikk
Saltak, Tregolv

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Svært stor, klasse A

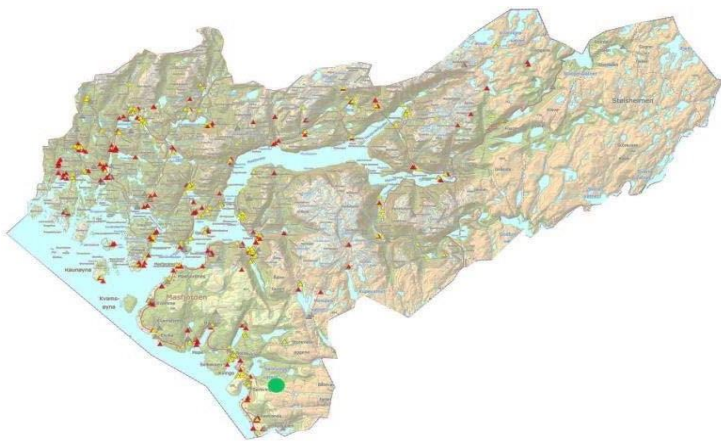
Historie:

Det hører store fjellområde til gardane i Masfjorden. Fjellviddene har i alle år vore ein viktig ressurs for folk. Det var fjella som la grunnlaget for fedrifta i kommunen. Beiteområda var enorme og utslåttane likeeins. Faktorane som sette grenser for antal dyr ein kunne ha var lengda av setersesongen - og kor mykje vinterfor ein kunne sanke. Seterdrifta hadde stor økonomisk betydning for bøndene i Masfjorden frå tidleg på 1800-talet. I stor grad vart det nytta stein som byggjemateriale då det var mangel på trevirke.

Kjelde: Kulturminne i Masfjorden, Registreringsrapport nr. 7, 1979, Fylkeskonservatoren i Hordaland

8. Sørkvingesetra

SEFRAK Nr.	1266.007.070-075
Opphavelig bruk:	Sæterbu
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	?
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Trekledning og bølgeblekk Saltak, Tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

På Sørkvingesetra er 4 sjølvstendige seterbuer bygde saman. Seterbua i Masfjorden var eit toromshus med ei grunnflate på 20-25 m². Bua var sjeldan større enn dette, men det hende ho var mindre. På Sørkvingesetra var ei av buen berre på 12 m². Dei to romma kalla ein skot og stove. I stova budde budeia. Frå seterstova gjekk det ei dør ut i skotet kor ein koka og tilverka mjølka. Rommet hadde difor alltid gruve.

9. Kjetlandskupa

SEFARK Nr. 1266-010.092-093
Opphavleg bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: ca.1850-1875
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel
Trekledning, torv og saltak, tregolv

Teknisk tilstand: God
Vern: ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Bruk nr.1 (raude seteret) og bruk nr.2 var dei fyrste setrane som Bjørn West soldatane brukte som ly og husvære hausten 1944. Her overvintra mange av dei siste krigsvinteren, og feira jamvel jul i setra til bruk nr.2. Dette seteret vart ferdigrestaurert hausten 2017, med stor arbeidsinnsats frå eigarane. Eit tilskot frå kommunen reduserte utgiftene ein del, og kom godt med.

Til dette setermiljøet høyrer også eit naust med vegger av murt gråstein som vart restaurert i 1992. Bilete av setra i Kupa er teke med i alle Bjørn West-bøkene. Bjørn West ville brenna setrane i Kupa våren 1945 då dei måtte evakuera til Stordalen.

Mange leigde setrar og beite i Indre Masfjorden for å utnytte fjellbeita.

Kjelde: Albert Kjetland
Bilde: fjellprosjekter - Ingvar Vik

10. Øvste Mosedalssetra

SEFRAK Nr. 1266.008.021
Opphavelig bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: 1930
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel, lafteverk, horisontal trepanel, supanel med eller utan kantskjæring, vanleg saltak, stål bølgeplater

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Setret i Mosedalen blei brukt av Bjørn West under andre verdenskrigen. Dette er ei samanbygd sæterbu, det einaste som ikkje vart brent ned av tyskarane i BA3 området. Den eine delen av setra er bygd i 1930, og blei sist brukt som seter med dyr sommaren 1955. Tidlegare stod setra nokre hundre meter lenger ute, ved ei elv. Men våren 1928 vart den øydelagt av isen i elva. Den andre enden av setra vart flytta frå Norgillbotn og til Mosedalen i 1928-1929.

I dag er det ny kledning og tak på setra, og er i god stand.

Kjelde: Magne Hope

11. Kringlebotnen

SEFRAK Nr.
Opphavelig bruk: Sæterbu
Bruk i dag: Fritid/Rekreasjon
Alder: ca. 1945
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel, trekledning, tregolv

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Like ved Hummelfossen går det ein smal stig opp langs den bratte fjellsida som førar til garden kringlebotnen. Den ligg inne i fjellet, austfor Storematre-dalen. Det er usikkert når stigen blei bygd, men det ein veit er at Lars Torissen (1701-1782) beynte med gardsbruk der på 1730-talet, antakeleg på grunn av gode ressursar å henta her i fangst og fiske. I det krevjande landskapet opp stigen frå Hummelfossen har det tidlegare vore skred. Det gjorde at folka i Kinglebotn måtte nytta ein trestige opp den bratte hammaren.

I 1944 blei det oppretta ein geriljabase i Matrefjella for å ta imot folk som måtte gå i dekning og andre som venta på tysk arbeidsmobilisering. Fjellet mellom Matre og sogn blei kalla BA 3 området, og soldatane som kjempa her blei kalla Bjørn West gruppa. Det var rundt 250 mann i denne styrken. Kringlebotnen var ein av stølane some blei brukt til rekruttstasjon for Bjørn West, og det kom fleire skotvekslingar mellom norske og tyske soldatar. Gardshusa ved Kringlebotnen var brende av dei tyske styrkane like før frigjeringa i 1945. Sidan då har nye hus blitt bygde, og ein arrangerar ein turmarsj kalla Bjørn West-marsjen kvart år, ein søndag i august. Turmarsjen går frå Litlematrestølen over Kringlebotnen og til Stordalen. Mosedalen er den einaste plassen i Matrefjella der tyskarane ikkje brende ned sæterbua. I dag framstå den i original og god stand.

Kjelde:

<https://www.grind.no/nordhordland/masfjorden/kringlebotnen>

<http://www.scandion.no/hordaland/masfjorden/lokalhistorie/artiklar/bwstyrkane.html>

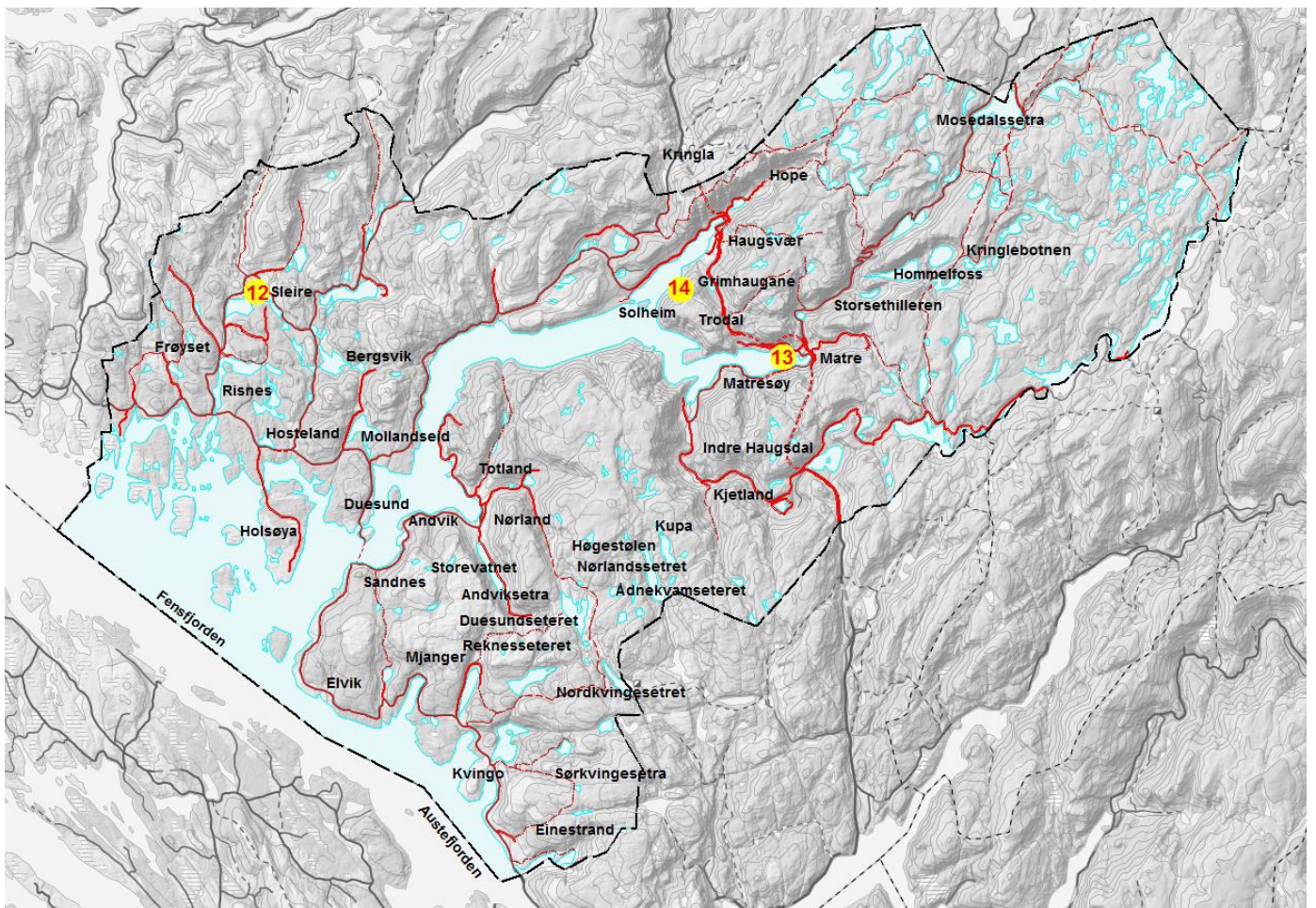
<https://digitaltmuseum.no/011085441164/kringlebotn>

<https://www.nb.no/items/c5ffe25ec267d7390ffc12fc845057d9?page=33&searchText=bj%C3%B8rn%20west%20matre>

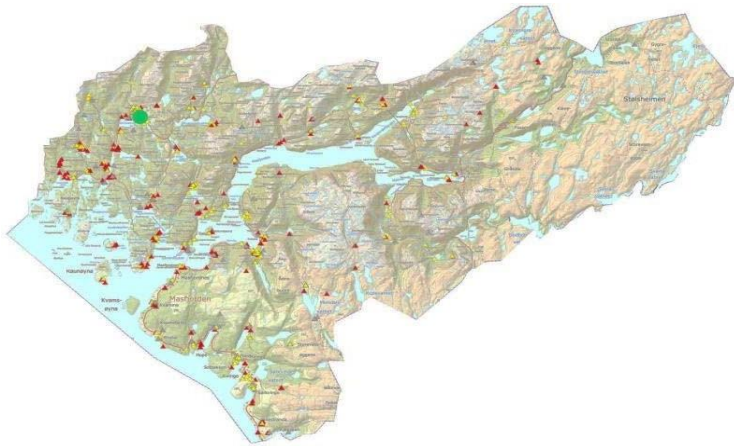
2.7 Husmannsplassar

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
12.	Sleire (Holmen)	10/12	Reinen husmannplass	SEFRAK	Våningshus treng rep. Driftsbygning er i god stand	Svært stor
13.	Matresøy	52/1,2	Husmannplass	SEFRAK	Behov for vedlikehald	Stor
14.	Grimhaugane	47/11,14	Husmannplass	SEFRAK	God stand	Stor

Kart over nokre husmannsplassar i Masfjorden kommune:

12. Husmannsplass på Sleirsholmen

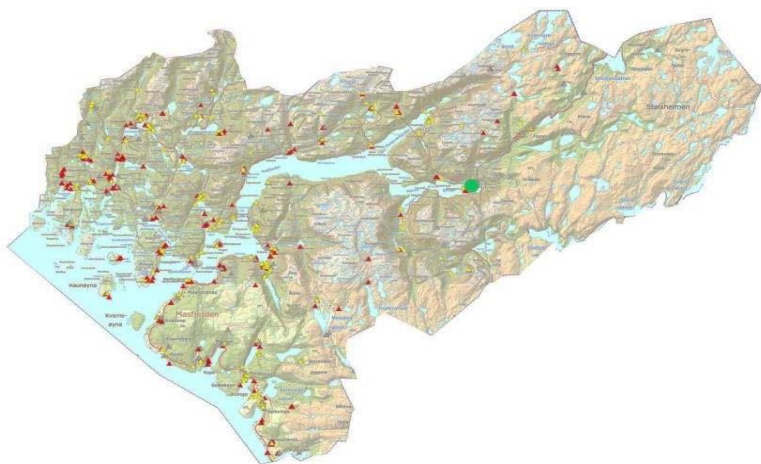
SEFRAK Nr.	1266.002.012-013
Opphavelig bruk:	Husmannsplass
Bruk i dag:	Landbruk/ Beite
Alder:	ca. 1850 (?)
Konstruksjon:	Mur m. bindemiddel Laftverk m. trekledning Saltak, Tregolv Løe i grindkonstruksjon
Teknisk tilstand:	Bra bortsett frå grunnm. våningshus
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, Klasse A

Historie:

På holmen i Sleirsvatnet ligg ein husmannsplass der det i dag ikkje bur folk. Holmen vert no nytta til sauebeite. Husa vart flytta til holmen på 1800-talet. I løa er årstalet 1844 rissa inn, men vi er usikre på kvifor. Grunnmur på våningshuset treng utbetring snarleg - elles er både våningshus og løe i bra stand. Her finn vi ein komplett husmannsplass og eit bra potensiale for utleige/turisme og økonomisk bærekraft for bruket.

13. Husmannplass, Matresøy

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Husmannplass

Bruk i dag: Fritid

Alder:

Konstruksjon: Mur u. bindemiddel

Trekledning, torvtak

Teknisk tilstand: stort behov for vedlikehold

Vern: Ingen

Forvaltning: Privat

Verdivurdering: Stor,
klasse B

Historie:

Våningshuset hører til Matresøy husmannsplass. Restaureringa tok til i 1991 med midlar frå kommunen, fylket og eigaren Malfred M. Matre. Huset blei jekka opp, fekk ny kledning og nytt torvtak. Kjell Andresen hjå fylkeskonservatoren laga i 1986 ein detaljert plan for restaureringa.

Alderen til huset er vanskeleg å tidfesta nøyaktig, men det er flytta til Matresøya og oppført i sin noverande form i 1869. Mor og far til Malfred budde der fast til 1975, seinare berre litt om somrane. I dag er det nytta som fritidshus.

Huset inneheld:

Eit kammers, som er den nyaste delen, men eldre enn 1870. Ei stove som er tydeleg eldre, mogleg frå byrjinga av 1800-talet. Ei matbu som er endå eldre, truleg frå 1700-talet. Dessutan kjøkken /gang/sval. Ein liten potetkjellar ligg midt under huset. Huset har grue og pipe av gråstein. Matresøy ligg ca. 2 min med båt frå Matre kai. Huset er ikkje synleg frå land.

Kjelde: Malfred M. Matre, Fylkeskonservator Kjell Andresen

14. Husmannplass, Grimhaugane

SEFRAK Nr.	
Opphavelig bruk:	Husmannplass
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	ca. 1870
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel, trekledning, tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

På grimhaugane har det vore to bruk. Ein veit ikkje heilt sikkert kortid dei fyrste slo seg ned her, men i fylgje bøkene fekk Jørgen Olson feste på garden i 1870 av Lars Larsen Haugsvær br.nr.1. Garden kan ha vore nytta til utslått. I 1917 vart bruket kjøpt opp, men vart seld igjen då ei av ungene på garden skulle byrje på skulen. Dei siste som budde på bruket nytta huset som sommarbustad.

Familien som busatte seg på den andre garden, var busatt på Osterøy, men fekk bygsel på bruket i 1895. Det som er spesielt med dette bruket er at Løa er kledd med sprake. Dette er ikkje vanleg i Masfjorden, så Ideen må ha kome frå byggjeskikken på Osterøy, der kvar gard hadde sprakeledning. Grunnen til at dette blei brukt er mest sannsynleg at sprakeveggane er så og eie vedlikehaldsfrie. Dei er motstandsdyktige mot råte, og ein trong ikkje halde veggen ved like på annan måte enn å føye til nokre fleire greiner. Ein anna grunn er at veggen framstod som vasssett, men ikkje vindtett. Dette gjorde at ein kunne unngå fukt i det som blei lagra i løa. Grunnen til at det ikkje er meir utbredt er at det var svært tidkrevjande – og dermed kostbare – å lage.

Det budde folk på Grimhaugane fram til 1946, men det har blitt holdt godt ved like sidan. Gardane er no fråflytta og sprakeledningen er borte.

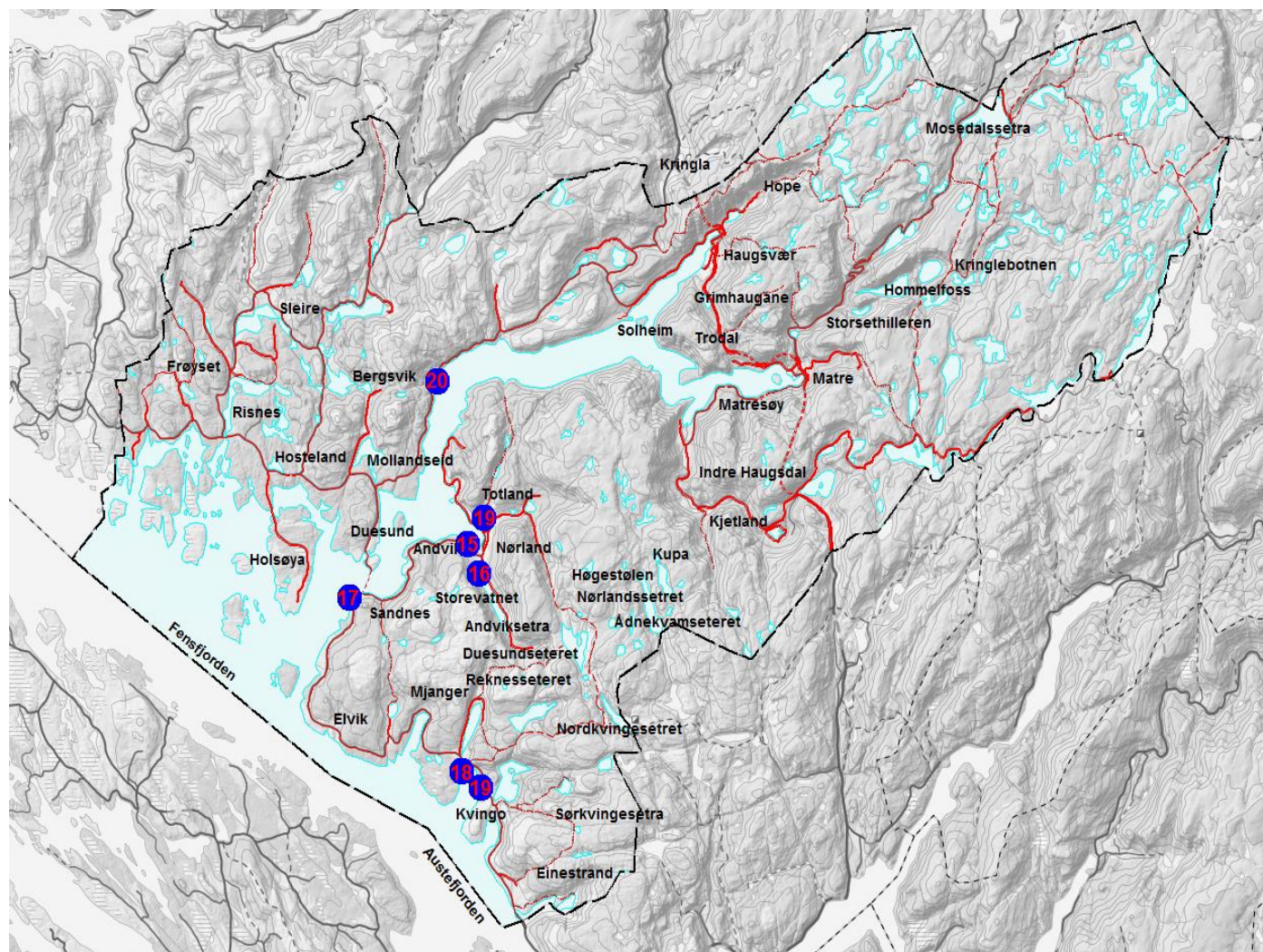
Kjelde: Fjon frå fjell til fjord: *Gamalt nytt frå Masfjorden*. 12 årgang, 2002.

2.8 Sjøbruksmiljø

Fiske var ei viktig attåttnæring i Masfjorden, og sjøen var den viktigaste ferdselsåra på heile 1800- talet. Naustet er den bygningen som hadde mest å seia for aktiviteten på sjøen når det galdt fiske og ferdsle. 80% av alle bygningane før 1900-talet var naust.

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
15.	Andvik	28/2,5-7	Naust	SEFRAK	Behov for reparasjon og vedlikehald	Stor
16.	Andvik, Storevatnet	28/1,3	Naustmiljø	SEFRAK	Behov for reparasjon og vedlikehald	Svært stor
17.	Masfjordnes	30/1/9	Nothus	x	Behov for ein del reparasjon	Svært stor
18.	Nord Kvingo	37/1-5,7,10,20	Naust	SEFRAK	Stor behov for oppussing	Stor
19.	Kvingo og Totlandsdal	37/46	Båtsamling	x	-	Stor
20.	Bergsvik	22/1	Jektnaust	SEFRAK	-	Stor

Kart over nokre sjøbruksmiljø i Masfjorden kommune:

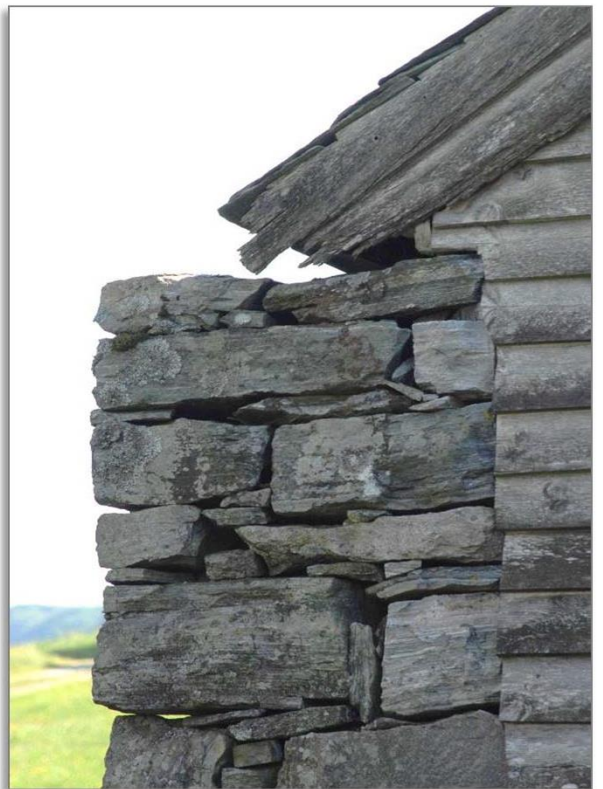
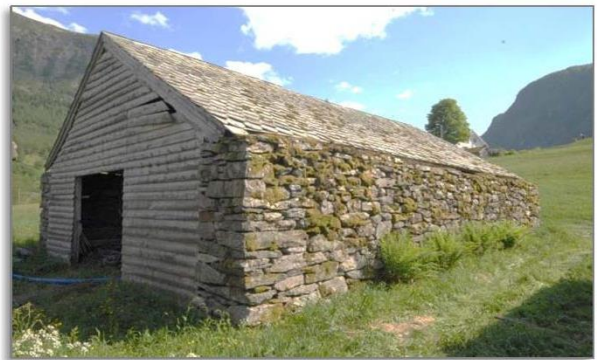
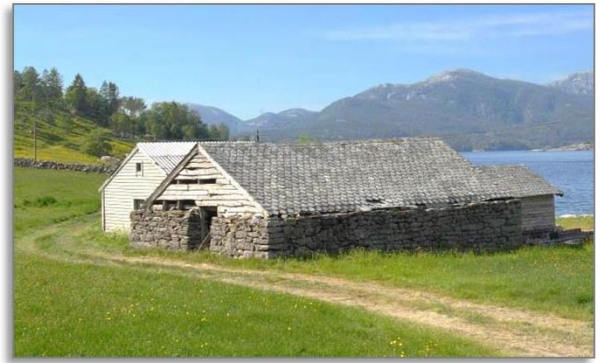
15. Naust, Andvik

SEFRAK Nr.	1266-005-005
Opphavelg bruk:	Naust
Bruk i dag:	Naust
Alder:	1800-1824
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Panel - tak ender Saltak, jordgolv
Teknisk tilstand:	Dårleg
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

Det vart ikkje særleg fart i vegbygginga i Masfjorden før ut på 1900-talet – og sjøen var viktigaste ferdselsåra på heile 1800-talet. Fiske var ei viktig attåtning – særleg fiske etter sei og brisling. Naustet på bruk nr. 24 i Andvik er større enn dei fleste med tilsvarende alder i Nordhordland. Det er usikkert om dette har vore eit fellesnaust for to bruk slik vi finn på Nord-Kvingo.

16. Naust, Storevatnet

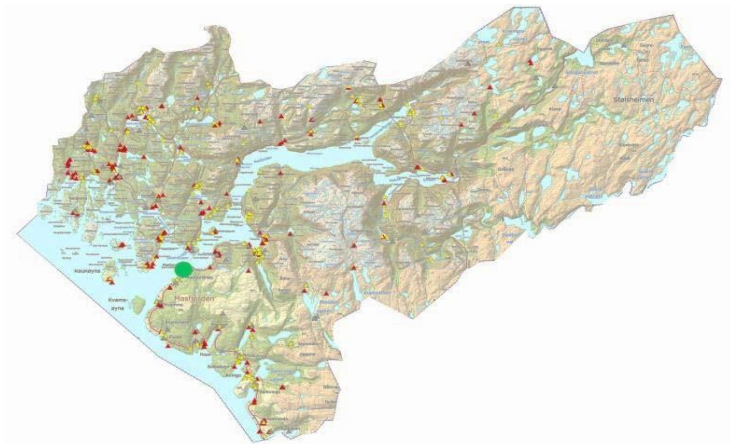
SEFRAK Nr.	1266-005.024-029
Opphavelig bruk:	Vassnaust
Bruk i dag:	Naust/Rekreasjon
Alder:	1875-1899
Konstruksjon:	Grind- el. Stavkonstr. Vegg i mur u. bindemiddel Saltak, jordgolv
Teknisk tilstand:	Variierende
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Ved Storevatnet i Andvik ligg 6 naust - tre og tre. Tidlegare kasta rettshavarar garnet etter sjøaure i Storevatnet. Nausta er i stor grad bygd av stein - berre tak og døra er i trevirke. Det vert tydeleg at stein var eit byggemateriale det fanst rikeleg av medan trevirke var mangelfvare. Langs veggene i dei einaste naustene er det sett opp ei "trehes" som m.a.har vore brukt til å henga opp auregarn på. Tidlegare måtte ein nytte alle tilgjengelege ressursar.

17. Nothus, Masfjordnes

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk:	Nothus
Bruk i dag:	Museum
Alder:	1875-1895
Konstruksjon:	Grunnmur u. bindemiddel Grindbygg m. kledning Saltak, Tregolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Kommunal forvaltning
Forvaltning:	Kommune
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

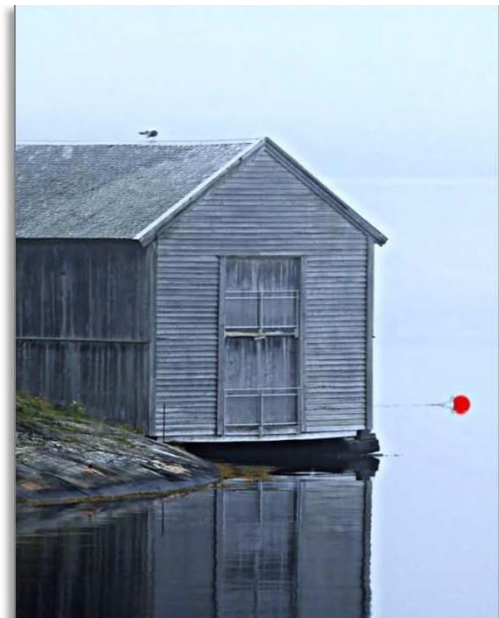
Historie:

Nothuset på Sandnes vart bygd på slutten av 1800-talet og var eigd av eit notlag på 12-13 mann. Bønder frå Sandnes, Areklett, Duesund og Kvamme gjekk saman om notbruket og bygde nothuset. Nothuset som er bygd på i fleire etappar seinare, representerer fyrste trinn i utviklinga av dei store notbuene. Det var det største i kommunen og det einaste som er att av dei 4-5 nothusa som hadde notlag som dreiv med snurpefangst. Nothuset er kanskje det einaste i sitt slag i heile fylket med denne konstruksjonen. Nothuset og masfjordbåtane fortel om ein viktig del av lokalhistoria til kommunen og er ein del av kystkulturen sin bygningsarv.

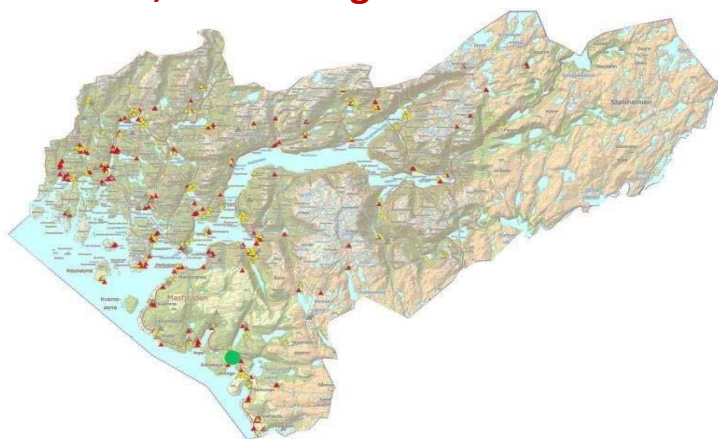
Nothuset er i dag eigd av Masfjorden kommune og inneheld i dag ei kulturminnesamling som består av tradisjonelle bruksbåtar og sjøbruksreiskapar frå heile kommunen.

Båt- og sjøbruksregistreringane frå 1990-talet gjer at det finst ei god oversikt over båtar og reiskapar som er brukte og / eller bygde her.

Kjelde: www.baatsamling.no

18. Naust, Nord Kvingo

SEFRAK Nr.	1266-007-039
Opphavelig bruk:	Naust
Bruk i dag:	Naust
Alder:	ca. 1880
Konstruksjon:	Grind-/stavkonstruksjon Mur u. bindemiddel Saltak, jordgolv
Teknisk tilstand:	Dårleg
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

På Nordkvingo ligg eit dobbelnaust. Eit sameige mellom to bruk. Naustet er eit særtilfelle i Nordhordland – men bygd på tradisjonelt vis. Eit uttrykk for at det i samband med fiske ofte var eit tett samarbeid mellom naboar. Naustet er eit av dei største i Nordhordland med ei grunnflate på 112 m² og vart bygd rundt 1880.

Tilstanden er dårleg. Deler av taket i nord-aust har rasa saman og kledningen er dårleg. Akutt behov for reparasjon og vedlikehald. Å få utbetra taket er mest prekært. Sør-vest sida av taket er belagt med bølgeblikk-plater.

19. Båtlager på Kvingo og Totlandsdal

SEFARK Nr.

Opphavleg bruk: Transport

Bruk i dag: ingen

Alder: ?

Konstruksjon: Furu og eik

Teknisk tilstand: Varierer

Vern: ingen

Forvaltning: Privat

Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Båten har vore sentral heilt fram til 1900-talet då køyreveggar kom. Det er mange likskapar mellom båtane langs kysten, men dei har også lokale særpreg som er forma av lokale forhold og behov. Båtbyggjarane visste kva båttype som dugde best til frakt på vatna, ferdsle til byen, eller til fiske på fjorden eller havet. Blant båtane har me Masfjordbåtar (geitebåtar), Hardangerbåtar, Oselvarar og ferjer frå tida 1874 – 1964. Dei gamle Masfjordbåtane var rigga med råsegl, hadde fire bordganger, æsinga festa i overgangen mellom tredje og fjerde omfar, og keipane festa på innsida av øvste bordgangen. Hardangerbåtar og Oselvaren har berre tre bordganger, æsinga ligg oppe på innsida av øvste bordgangen og keipane er festa oppe på æsinga.

<http://www.båtsamling.no/hovudsida/batbyggjarar.html>

Arne Høyland

20. Jektenaust, Bergsvik

Foto: Arne Høyland

SEFRAK Nr.	1266.004.079
Opphavelig bruk:	Båt og jektnaust
Bruk i dag:	Naust, båthus, sjøbu
Alder:	ca. 1875
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel, grind-eller stavkonstruksjon, ingen kledning utpå konstruksjonen, saltak, krum tegl takstein, uglassert.
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

Historie:

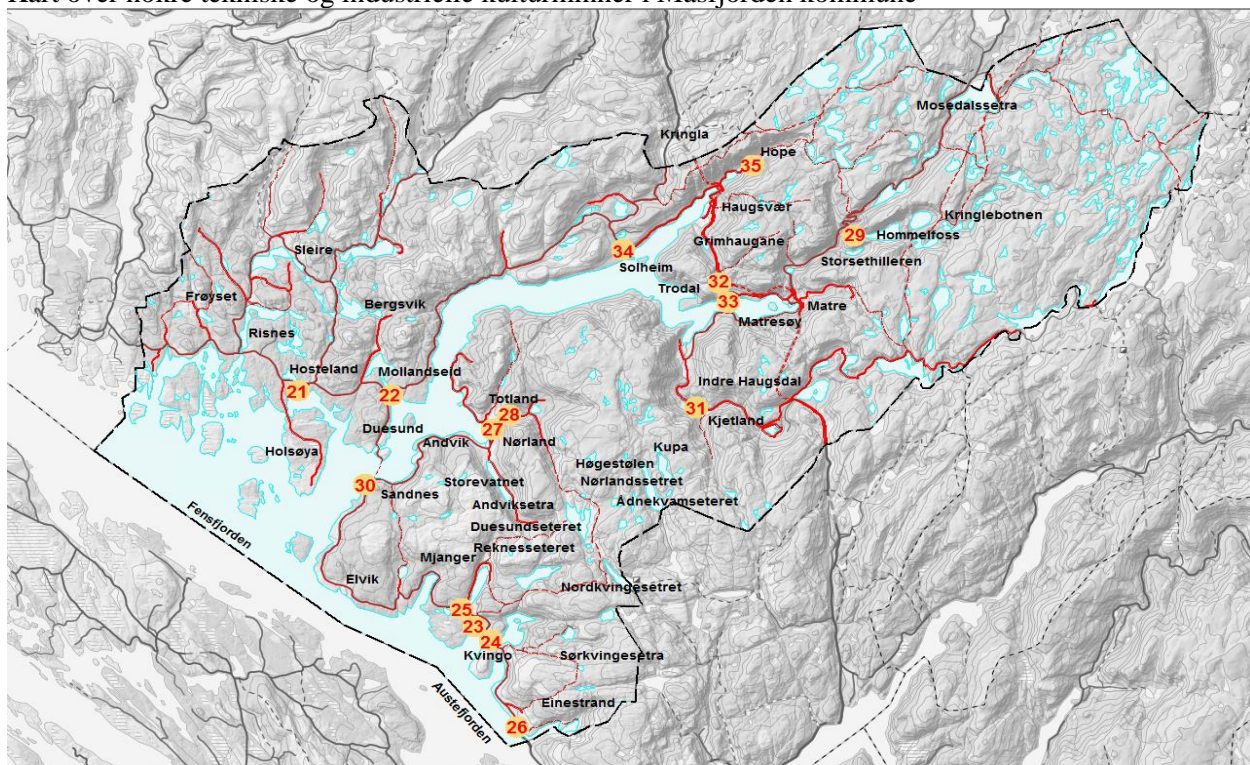
Naustet er bygd av Tore Kristensen Bergsvik f. 1802, og vart bygd for å gjere plass til ei lita jekt. Betane (av bjørk) er hogd i Stegalvik og betalt med ein dalar pr. stk. Jektene i Masfjorden kunne føra mellom 4-8 mål ved. To mann førte jekta. Jekta i Bergsvik har kunne tatt rundt 8 mål ved. Oppunder sperrene i naustet var det ribba opp med lekter der dei tørka hå og potetkål. Jekta blei brukt til å sigla til Bergen for å selje långved og snippeved. Det blei også produsert og seld tønnebotnar på garden med furu og øks.

Kjelde: http://kulturarvmassfjorden.blogspot.com/2014/02/bergsvik_16.html

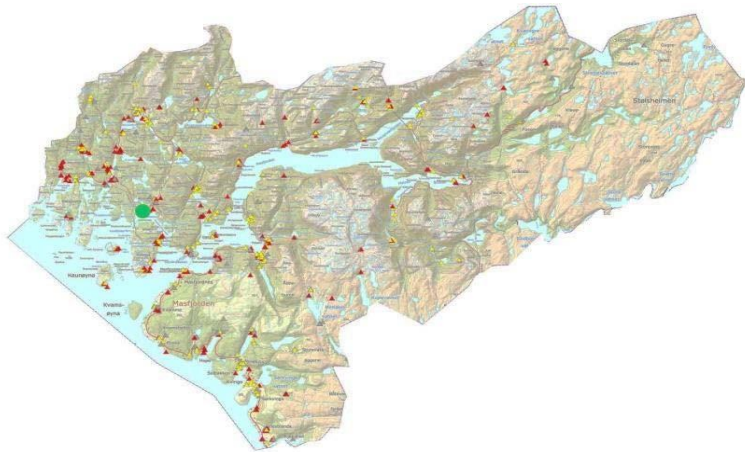
2.9 Tekniske og industrielle kulturminne

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
21.	Hosteland	14/2	Kvernhusmiljø	SEFRAK	Stor behov for oppussing	Svært stor
22.	Mollanseid	18/1,3,4,6. 19/1	Sag- og kvernhusmiljø	SEFRAK	Behov for reparasjon og vedlikehold	Svært stor
23.	Nord Kvingo	37/7	Trevarefabrikk, lyshus, sag	x	Stort behov for oppussing	Svært stor
24.	Sør Kvingo	38/6	Mølle	x	Behov for reparasjon og vedlikehold	Svært stor
25.	Nord Kvingo	37/7	Kvern	x	Behov for reparasjon og vedlikehold	Svært stor
26.	Einestrånd	59/1	Våningshus, sag	SEFRAK	Behov for reparasjon	Svært stor
27.	Nørlandselva	27/4	Kraftverk	x	Behov for oppussing	Stor
28.	Nørland	27/5	Smie	SEFRAK	Behov for reparasjon og vedlikehold	Svært stor
29.	Matre	49/55	Hommelfoss kraftverk	ASKELADD EN	Behov for vedlikehold	Svært stor
30.	Masfjordnes	30/2	Kvamsdal fargereri	x	God stand	Svært stor
31.	Kjetland samlinga	53/6	Museum	x	God stand	Stor
32.	Trodalssamlinga	48/1	Museum	SEFRAK	God stand	Stor
33.	Trodal	48/1	Sag	SEFRAK	Dårleg	Stor
34.	Solheim	-	Sagbruk	-	bra	Stor
35.	Hope	46/1-2	Kraftverk	-	Dårleg	Middels

Kart over nokre tekniske og industrielle kulturminner i Masfjorden kommune

21. Kvernhusmiljø, Hosteland

SEFRAK Nr.	1266.003.053
Opphavelag bruk:	Kvern
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	Truleg bygd i år 1754
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Laftverk/bindingsverk Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	Dårleg - særleg tregolv
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Kverna på Hosteland står like sør for Sagevatnet og Storstemsvatnet - og står mest truleg akkurat slik ho vart bygd på midten av 1700-talet. Det er m.a. rissa inn årstalet 1802 i treverket. Kverna har halde seg overaskande godt i eit heller fuktig terreng langs elvefaret. Treverket er likevel prega av soppangrep. I 1976 var det iflg. SEFRAK-registreringa teglstein på taket og begynnande forfall vart forklart med fukt ovanfrå. Seinare vart det lagt bølgeblikk som truleg har berga bygningen fram til i dag. Restar av kvernkallen står fortsatt men skovlane er borte. Slåket er det ingenting igjen av.

Tidlegare stod det to andre kverner langs elva - ei lengre oppe langs elva - og ei lenger nede. No er det nærast berre kvernsteinane som ligg att av desse to kvernene. I tillegg stod det ei sag heilt nede ved sjøen. Her er det lite att å finne. Vi kan sjå restar av murar for slåket og vi finn metallgjenstandar som viser gamle konstruksjonar.

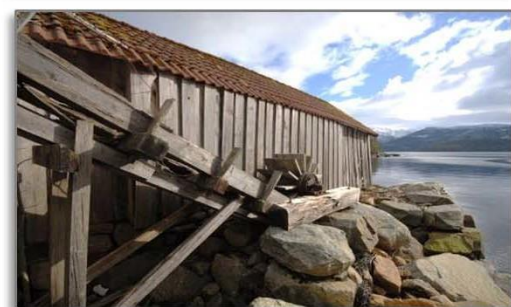
22. Sag- og kvernhusmiljø, Mollandseid

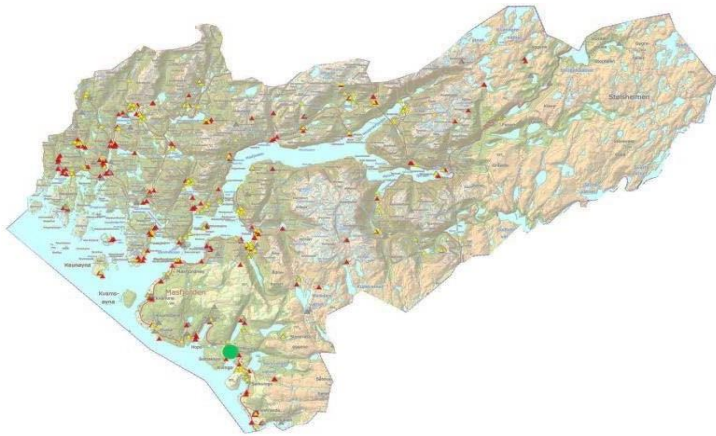
SEFRAK Nr.	1266.004.044,045,064
Opphavelag bruk:	Sag og kvern
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	Eldste bygning truleg ca. 250 år
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Laftverk/bindingsverk Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	Dårleg.
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Sagene ved elva truleg bygd rundt 1850-1870. Det står også ei kvern på Mollandseid som står midt mellom sagene på første bilde. Kverna på Mollandseid var i sameige mellom gardane Mollandseid og Reknes. Høgdeforskjellen mellom vatn og sjø er berre 5,5 m. Kverna og saga er difor kopla parallelt i høve til kvarandre. Ved hjelp av stemma kan vassføringa aukast. Stemma som er her i dag er frå 1914. Det er 3 luker til å sleppa vatnet gjennom. Vatnet renn i eit slok, ei vassrenne, ned til ulike delar av anlegget. Sloket er brattast like før vasshjulet, slik at tyngdekrafta vert utnytta best mogeleg til drifta av vasshjulet og kvernkallen. Molland hadde flomkvern saman med Reknes allereie i 1723. Kvernhuset som står i dag er over 100 år men me veit ikkje sikkert om det er den same kverna. Anlegga vart restaurert på 90-talet. No er det behov for ein ny innsats. Særleg slåka er i dårleg stand. Den nærmaste saga på første bilde (Duesund) har ikkje lenger slåk eller vasshjul.

23. Trevarefabrikk, Kvingo

SEFRAK Nr.

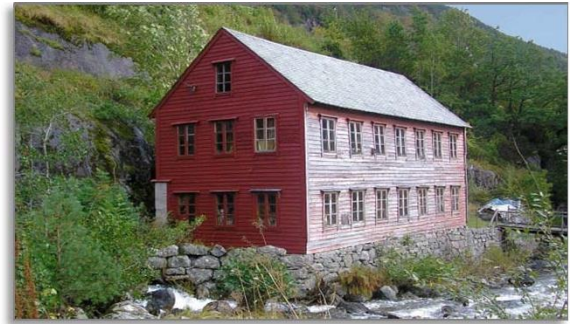
Opphavelg bruk:	Trevarefabrikk
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	1919
Konstruksjon:	Stenderar med panel Mur u. bindemiddel Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

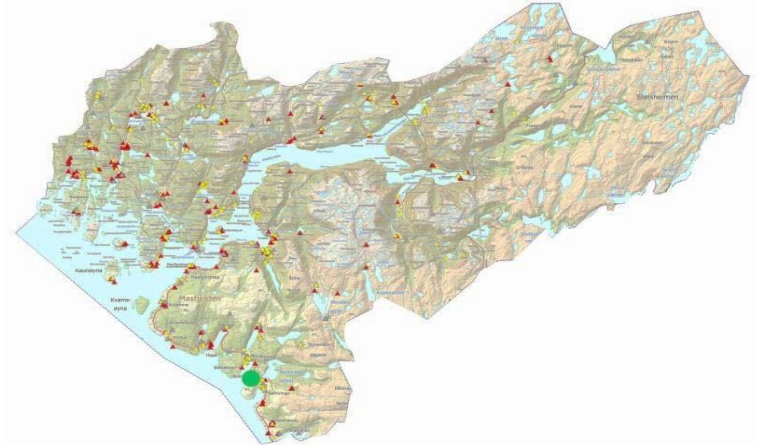
Trevarefabrikken på Kvingo vart bygd i 1919. Fabrikken laga mange slags trevarer. Rivehovud og trekassar, vindauga, fyllingsdører, trapper og møblar. Fabrikken henta første åra kraft direkte frå elva - seinare i kombinasjon med ein motor kalla "Klamphoggaren" fordi han bråka mykje - når vassføringa var liten. På venstre side i siste bildet står ei sag som iallfall vart bygd før år 1900 - men som truleg er ein god del eldre. Drifta på fabrikken vart lagt ned i 1960-åra då eigarane var blitt gamle.

Kjelde

Foto: T. kallekleiv

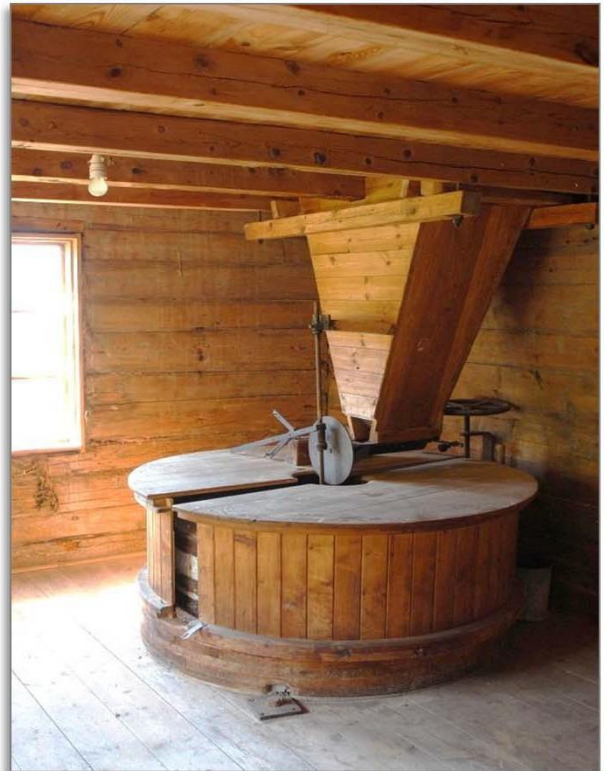
24. Mølle, Sør Kvingo

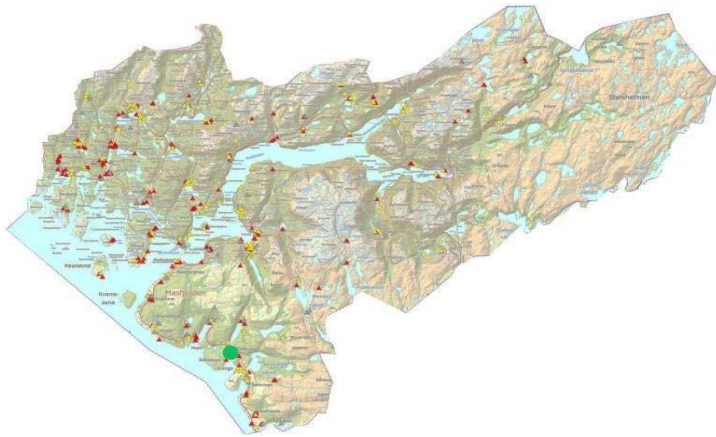
SEFRAK Nr.	1266-007-021
Opphavelig bruk:	Mølle /sag m.m.
Bruk i dag:	Fritid/Rekreasjon
Alder:	Før 1850
Konstruksjon:	Grunnmur u. bindemiddel Vegg laftverk Saltak, Tregolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Mølle frå iallfall før 1850, men påbygd og utvida etter kvart. Mølle i sørleg del. Dette er ei av dei meir profesjonaliserte kvernene i regionen – som var i drift etter innhaustinga av korn til fram mot jul. Saga i nordlig del vart driven vinterstid når det ikkje var behov for kornmaling. Folk kom langvegs frå med båt for å få malt korn her. Fram til 1936 var det kvernkallar som produserte krafta. Då fekk fabrikkten turbindrift som dreiv både saga og kverna. Bygningen høyrer under eit lite gardsbruk som i hovudsak hadde si inntekter frå «fabrikken». Garden hadde likevel noko buskap til eige bruk og dreiv dessutan fiske. På eigedomen står løe, naust og notebu og våningshus. Her finst nærast eit komplett miljø der lite er endra sidan 1800-talet. I 1960-åra vart det slutt ved Kvinge mølle fordi det etter kvart vart slutt på korndyrkinga på gardane i distriktet.

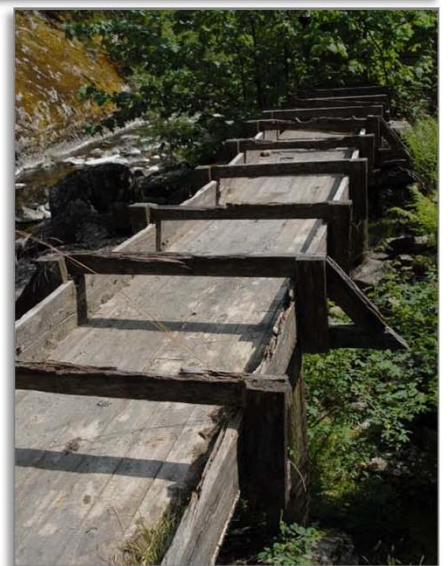
25. Kvern, Nord Kvingo

SEFRAK Nr.	1266-007-041
Opphavelig bruk:	Kvern
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	1875-1899
Konstruksjon:	Laftverk med panel Mur u. bindemiddel Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Kverna på Nordkvingo er bygd på ein måte som var typisk på vestland. Kvernhuset er av laftatreverk og står på ein høg grunnmur over elva. Konstruksjonen av kvernene var mykje den same frå 1700-talet og frametter. Likevel prøvde ein å oppnå betre kraftutnytting av vatnet - m.a. med med skråstilte skovlar på kvernkallen. Dette finn vi på kverna på Nordkvingo. Dette anlegget har vore restaurert - m.a. med ny kvernkall og yttre kledning. Slåket står derimot meir utsett for fukt og er i heller dårleg forfatning.

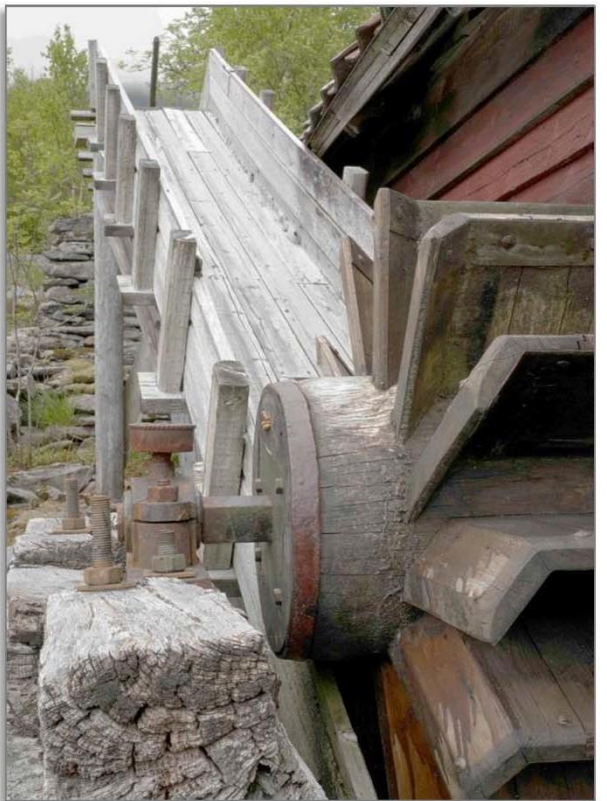
26. Einestrand, Gardsmiljø

SEFRAK Nr.	1266-011-007 1266-011-008 1266-011-010
Opphavelig bruk:	Landbruk
Bruk i dag:	Landbruk
Alder:	Våningshus: før år 1800 Naust: Usikkert truleg før 1800 Sag: ?
Konstruksjon:	Grunnmur u. bindemiddel Saltak, Tregolv, jordgolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

I 1836 vart våningshuset flytta dit det står i dag og er seinare bygd på i nordvestleg retning. Saga var i bruk inntil for få år sidan. Her er det berre å opne for vatn så går saga. Dette er den nyaste og best bevarte saga me har funne i Masfjorden

27. Kraftverk, Nørland

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk:	Kraftverk
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	ca. 1936
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Sperrer med panel Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Stor, klasse B

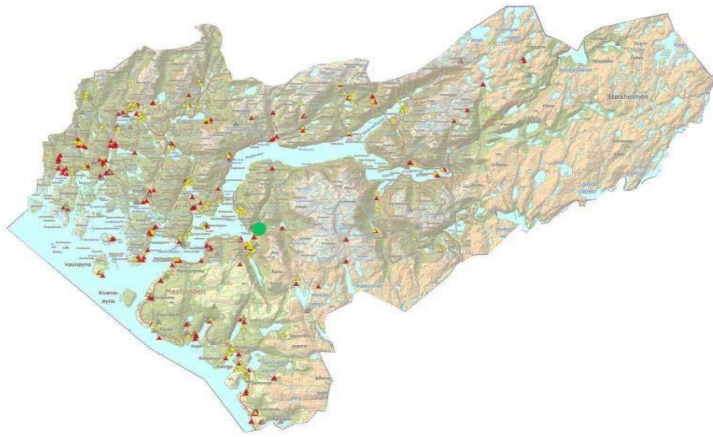
Historie:

Dette minikraftverket vart bygd rundt 1935. Tidlegare kalla lyshus - i første rekkje bygd for å skaffe lys på skulen og i bedehuset. Bygningen er i god stand og ingenting er endra sidan krana vart stengd i ca. 1970. Masfjorden er kjent for å vera ein kraftkommune – og anlegget er eit eksempel som viser starten på kraftutbygginga sjølv om ein allereie i 1870 åra begynte å utnytte vasskraft til produksjon av elektrisk energi. På tross av alder vil verdien difor vera relativt høg.

Kjelde: store Norske leksikon

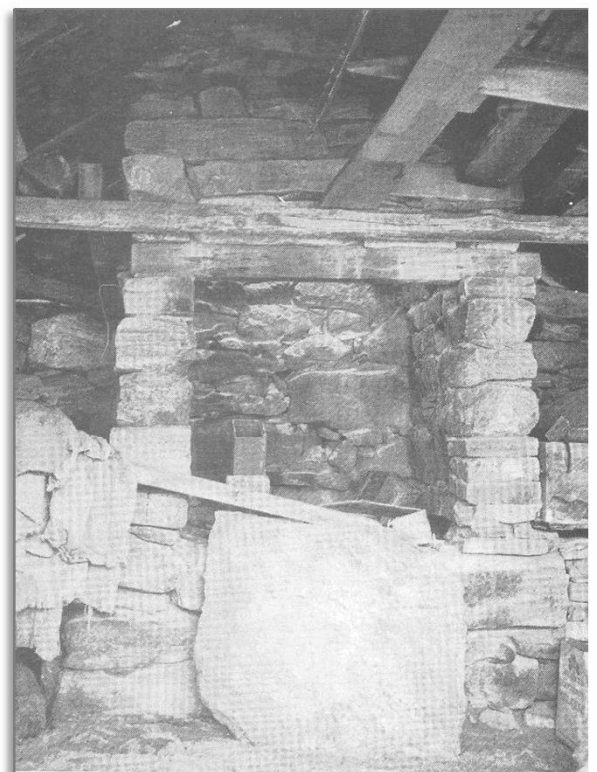
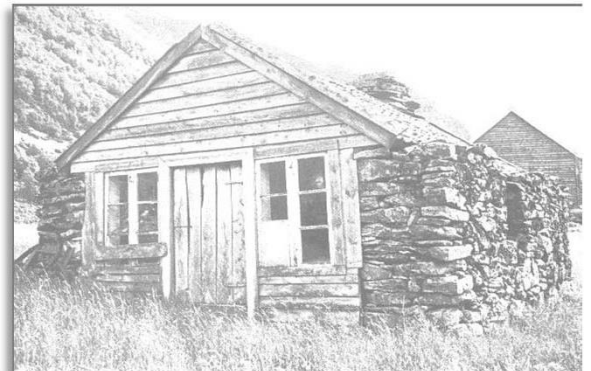
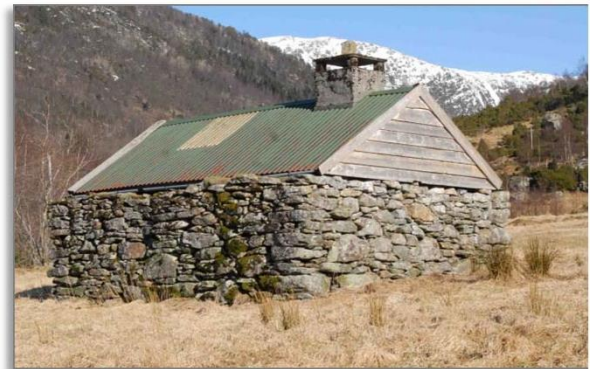
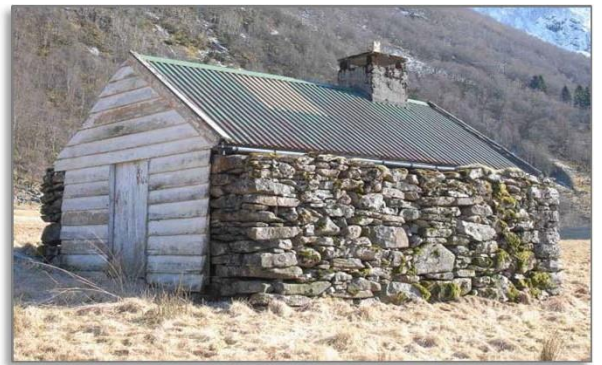
28. Smie, Nørland

SEFRAK Nr.	1266-005-048
Opphavelig bruk:	Smie
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	Truleg tidleg på 1800-talet
Konstruksjon:	Mur u. bindemiddel Panel Saltak, tregolv
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Privat
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Smia på bruk nr. 5 på Nordland er på ca 29 m² i grunnflate. Av bileta kan sjå at fasaden er noko endra sidan registreringa i SEFRAK i 1975. Sjølve smia står ved endeveggen av bygningen i sør. Av tryggleikssyn står den i avstand til andre bygningar - noko som var vanleg. Smia vart truleg bygd tidleg på 1800- talet men dette veit me ikkje sikkert.

29. Hommelfoss Kraftstasjon

KulturminneID:

Opphavelig bruk: Kraftstasjon

Bruk i dag:

Alder: Ferdigstilla i 1944. Ny bygning reist i 1953

Konstruksjon: Betong

Grunnmur av bruddstein Tak
av betong

Rørygate i stål

Teknisk tilstand: God

Vern: Ingen

Forvaltning: Offentlig

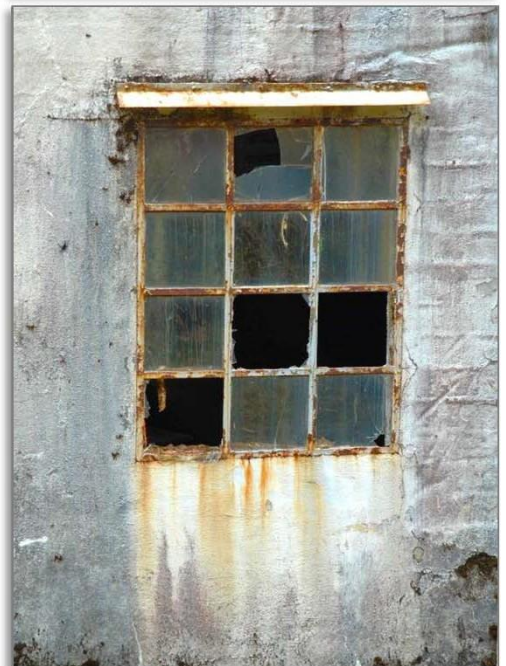
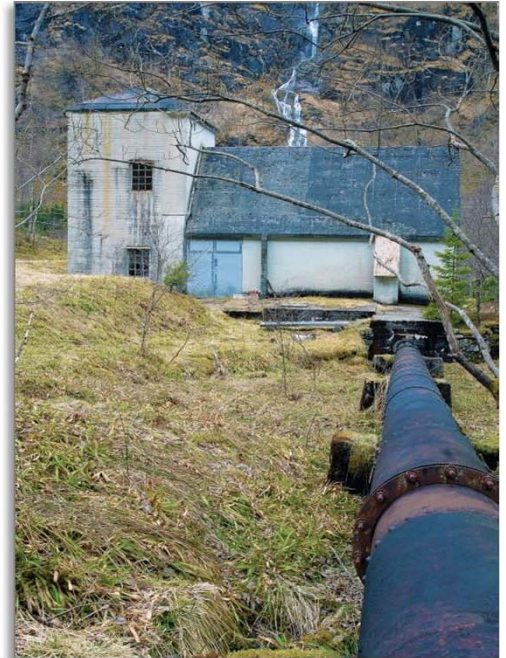
Verdivurdering: Svært stor, klasse A

Historie:

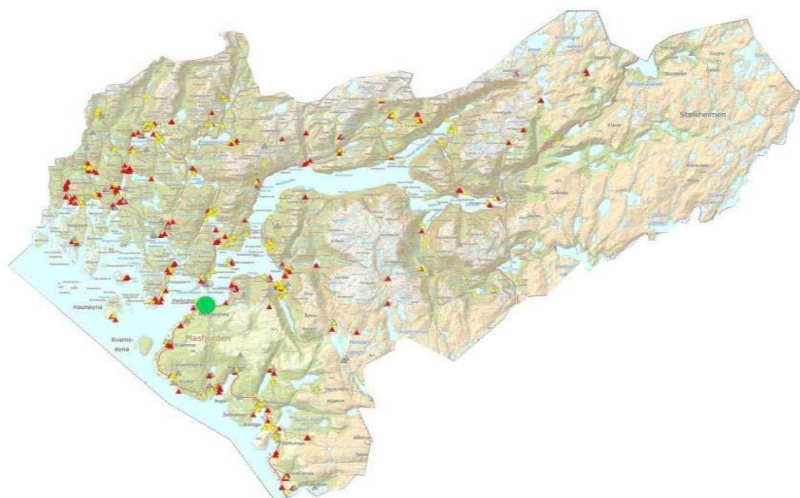
Allereie i 1908 var det planar om produksjon av salpeter-gjødsel og elektrisitet på Matre, men dette vart lagt på is på grunn av urolige tider rundt første verdenskrig. I 1917 vart arbeidet teke opp att og kraftstasjon og rørygate stod ferdig i 1919. Likevel var det først i 1944 at kraftproduksjonen kom i gang - då etter initiativ av den tyske okkupasjonsmakta. Etter krigen vart stasjonen frå 1919 riven, og bygningen som står der i dag er frå 1953. I 1986 kom det ein ny og moderne stasjon som er bygd ca 100 m. sør for den gamle. Ved førre arbeid med kulturminneplan vart gamlestasjonen foreslått som museum. Dette er enno ikkje gjennomført.

Kjelder: Nettsidene til Masfjorden kommune. Digitalmuseum.no

Foto: T. Kallekleiv

30. Kvamsdal fargereri, Masfjordnes

SEFRAK Nr.

Opphavsleg bruk:	Fargereri
Bruk i dag:	Museum
Alder:	1889
Konstruksjon:	Grunnmur m. bindemiddel Vegg av laftverk/panel Saltak, skifer Golv av tre/betong
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Kommunal
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Kvamsdals fargereri vart etablert av Rasmus Kvamsdal (1868-1937) i 1889 – berre 21 år gamal. Det heile starta opp i kjellaren i det nye huset hans. Rasmus og sonen Martinus Kvamsdal (1898-1982) dreiv fargeriverksemd i ei tid med kraftig utvikling på mange område.

I 1954 var fargeriet lagt ned. Lokala vart ikkje nytta til anna næringsverksemd, og fargeriutstyret er ikkje flytta ut, det står der bortimot intakt slik det stod den gang.

Kvamsdals fargereri fortel om ein type småbedrift som var vanleg på Vestlandet på 18- og 1900-talet. Eigarane følgde utviklinga og moderniserte verksemda som var i drift heilt fram til 1950-talet. Det meste av inventaret i fargeriet er framleis intakt og står slik det stod då det vart lagt ned i 1954.

Kjelde: <http://www.masfjorden.kommune.no>

31. Kjetland samlinga

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk:	Løe
Bruk i dag:	Privat museum
Alder gjenstandar:	Ca. 1900-1960
Konstruksjon:	Grindløe frå ca. år 1900

Teknisk tilstand: God

Vern: Ingen

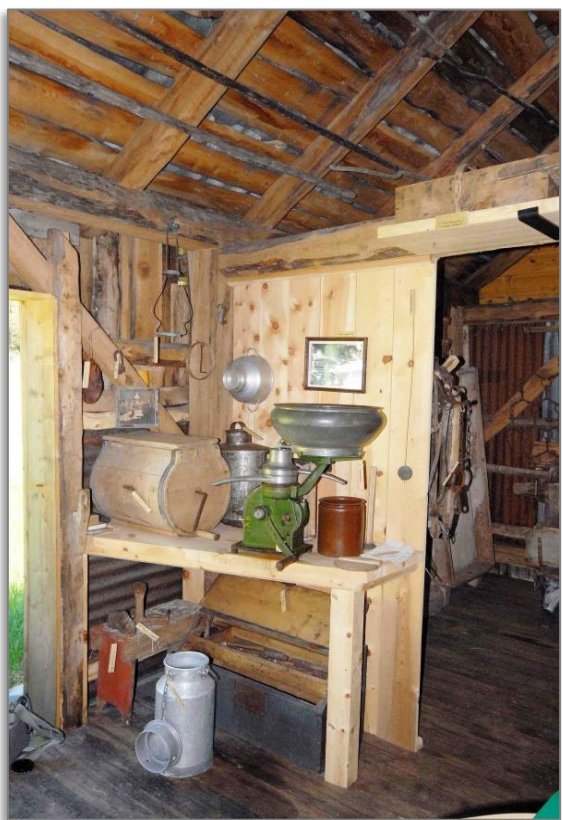
Forvaltning: Privat

Verdivurdering: Stor, Klasse B

Historie:

Løa er bygd som grindverk. Her har Albert Kjetland gjennom fleire år samla og stilla opp ulike reiskap som vart brukt på gardane første del av 1900-talet. Hestevogn, hjulrive, slede, separator, kinne, ljà og rive - og mykje meir. Dei fleste gardane på vestlandet hadde tidlegare mykje av dette utstyret, men få har teke vare på det slik det er gjort her. Dette er ei samling som viser ei tid som ikkje ligg så langt tilbake, men der folk hadde heilt andre vilkår for sine liv enn i dag.

Kjelde: Albert Kjetland

32. Trodalssamlinga

SEFRAK Nr. 1266.010.073
Opphavelig bruk: Våningshus
Bruk i dag: Museum
Alder: 1820
Konstruksjon: Krum tegl takstein, uglassert, vanleg saltak, horisontalt trepanel, supanel med eller utan kantskjæring.

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

På garden Trodalen 2 km frå Matre, eit stykke opp i lia nordsida av Matrefjorden, ligg det eit tohøgda gardshus som ser ut til å vera prega av austnorsk byggjeskikk. Våningshuset er frå 1820 og har to fulle etasjar i ei lengd som gjev plass til to stover, eit kjøkken og eit tilbygg etter kvarandre. Huset er bygd i austlandsstil fordi oldefaren til Olav S. Trodal, Hans Matre var i militærtjeneste ved svenskegrensa i 1814. Sjølve gardsmuseet er bygd av Olav S. Trodal. På denne garden er det ei uvanleg rikhaldig samling av reiskap, utstyr og husbunad – over 600 gjendstandar. Her er fangstutstyr for jerv, gaupe og rev; her er handverktøy som høvlar og bøkkarutstyr og her er utstyr for ei gardssmie. To kister skal vera frå 1500-talet, og ei eldhusdør som er teken vare på – med ein stor solfigur midt på – er truleg frå seinmellomalderen. 2. høgda har eit eige medierom med gamle avisutklipp m.a frå frigjeringsdagen. Tre masfjordingar var den gongen austpå, og det vart bygd fire slike hus i indrefjorden då dei kom heimatt. Det står framleis eit på Matre og Haugsvær.

Kjelde: <https://www.grind.no/nordhordland/masfjorden/trodalen>

www.scandion.no/hordaland/masfjorden/turistguide/trodalsamlinga/1.html

33. Trodal sag

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Sagbruk
Bruk i dag: Ingen
Alder: 1850-1860
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel,
lafteverk/bindingsverk, saltak, tregolv

Teknisk tilstand: Dårlig
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Ved sjøen i Trodalsneset ligg naustet og saga, lenger oppe ligg kvernhuset, stovehus og løer. Mellom 1850-1860 vart sagbruket flytta frå Trysdalselva og hit. Dette var ei oppgangssag og huset er enno slik det var då oppgangssaga var i bruk. Oppe i andre etasje på saga ligg føringane for grinda som sagstokken låg i. Mange av golvborda i denne etasjen er skorne på oppgangssag. Det same er det med golvborda på naustlemmen. Oppgangssaga var i bruk fram mot siste århundreskifte. Då bygde dei om frå overvasshjul til sagkall og monterte sirkelsag. Seinare vart det laga ein liten sagbenk i andre høgda.

Kjelde: https://www.miljolare.no/aktiviteter/kulturminner/vart/resultater/?a_id=649488

34. Sagbruk, Solheim

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Sagbruk
Bruk i dag: Ingen
Alder: ca. 1900
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel

Teknisk tilstand: Bra
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Saga på Solheim har vore viktig for folk i bygda. Den blei mest sannsynleg bygd på begynnelsen av 1900-talet. Då vegen til solheim var laga, gjekk den tvers over der stökkane vart dregne opp frå sjøen og inn i saga. Det blei laga ein kanal tvers under vegen for å frakte stökkane. Vatnet som ein nytta til saga, brukte ein også til kraftstasjonen på Solheim, som blei bygd i 1916 og holdt fram til 1955 då Solheim blei knytt det kommunale kraftverket. Når ein ikkje lenger hadde brukt for kraftverket på Solheim, brukte ein det gamle utstyret til å forbedre og gjere saga betre. Saga fekk ny kall, med skolvar av peltontype, og med moderne lager. Saga har vore ombygd to gonger som ein veit. Saga har vore restaurert i 1997.

Det var sjeldan meir enn ei sag på ein gard, og oftast var ho sameige mellom dei bruka på garden som hadde mest skog. Få gardsbruk hadde mindre skog enn at dei kunne halda seg sjølve med ved, byggje sine eigne hus og drive sal av tømmeret. Det var ikkje før rundt 1850-talet at sagbruket begynte å ta seg opp igjen etter at dei strenge avgiftane forsvant, og det igjen blei lønsamt å drive sagbruket. Det var ein rekkje tilhøve ein måtte ta omsyn til når ein skulle plassera ei sag. For det fyrste måtte ein ha stor vassføring. Dette kunne ein få til ved å demma opp vatnet ovanfor saga, og derfor måtte ein finna ein stad der slik oppdamming var mogleg. Saga burde også liggja der fallet på vatnet var størst mogleg. Fleire plassar i Masfjorden kan ein sjå at vassrenna (sloket) er bygd opp på høge steinpillalar, og la vatnet stupa bratt ned på vatnet. Transporten til og frå vatnet spela også ein viktig rolle. Derfor ser ein at mange sagbruk ligg plassert nermt sjøen og ofte saman med nausta.

Kjelde: Fjon frå fjell til fjord. *Gammalt og nytt frå Masfjorden*, 7. årsgang. 1997.

Kulturminne i Masfjorden nr.7.

35. Kraftverk, Hope

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Kraftverk
Bruk i dag: Ingen
Alder: ca. 1920
Konstruksjon: Mur u. bindemiddel,
lafteverk/bindingsverk, saltak, tregolv

Teknisk tilstand: Dårlig
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Middels, klasse C

Historie:

Det har vore mange små kraftverk i Masfjorden kommune. Etter første verdskrig 1914-1918, var det store svingningar i økonomien og ein begynte å stusse meir på ei kommunal kraftforsyning. Ein var redd for at dei store avstandane og den spredte busetnaden ville gjere det ulønsamt å driva. Dette førte til at folk i ei rekkje av grendane, der det var elvar og fossefall, tok opp eit samarbeid og bygde ut ei rekkje mindre elektriske grendverk. Sjølv om eit kommunalt kraftverkt har meir stabil kraftforsyning, så var dei små kraftverka til nytte og glede for folk i lang tid. Dei fyrste kraftverka vart bygd på Solheim i 1918, og dette gav lys til befolkninga på Solheim. Deretter kom det fleire små kraftverk rundt om i kommunen.

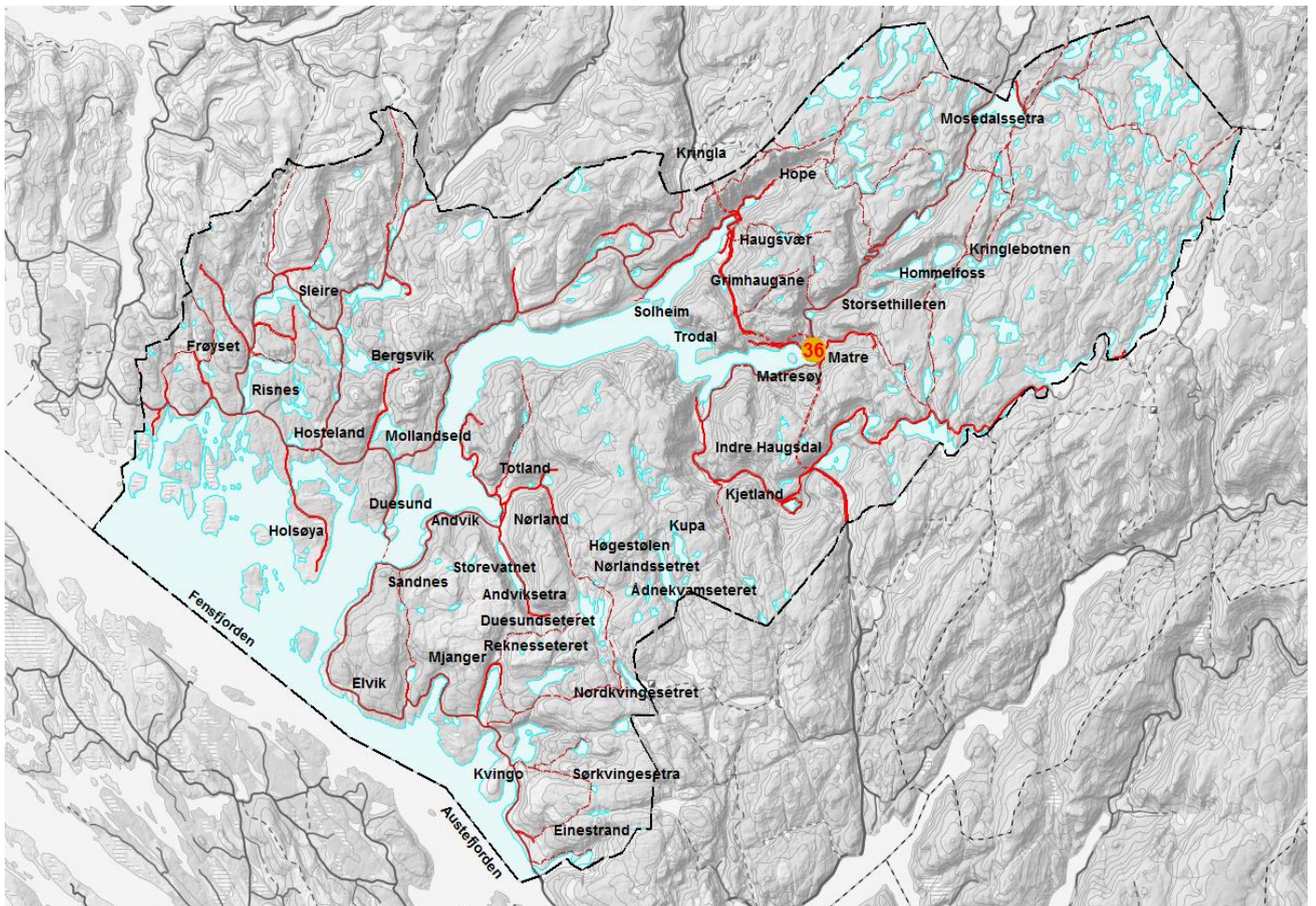
Kjelde: Masfjordboki. 2

2.10 Forsvars og krigsminner

Historia om Bjørn West er dramatisk, interessant og spennende norsk krigshistorie, som det er musèets oppgave å ta vare på og formidle til nye generasjonar.

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
36.	Matre	49/78	Bjørn West - Museum	x	God stand	Svært stor

Kart over nokre forsvars og krigs kulturminner i Masfjorden kommune:

36. Bjørn West, Matre

SEFRAK Nr.

Opphavelag bruk: Vaktkontor
Bruk i dag: Museum
Alder: 1942 (?)
Konstruksjon: Mur m. bindemiddel
Saltak, Tregolv

Teknisk tilstand:

God

Vern:

Ingen

Forvaltning:

Kommunal stifting

Verdivurdering:

Svært stor, klasse A

Historie:

Bjørn West Museet har namnet sitt etter ein geriljabase i Matrefjella. Bjørn West museet vart skipa for å fortelja historia om motstandsgruppa Bjørn West. Dei hadde base i Matrefjella i Masfjorden og kom i kamp med tyske soldatar i april/mai 1945. Etter at Bjørn West soldatane vart dimittert sumaren 1945 skipa dei foreininga Bjørn West. Dei hadde m.a. som føremål å spreia kunnskap om kva som skjedde dei dramatiske dagane på slutten av 2. verdskrig. I 1947/48 fekk dei sett opp «Bjørn West hytta» i Stussdalen. Dette vart ein viktig samlingsstad både for kameratskap og for å halda historia levande. Stiftinga Bjørn West museet vart skipa i 1993 av kommunane Masfjorden, Lindås, Osterøy, Modalen og Gulen. I styret sit også Masfjorden sogelag, Bjørn West museets venner og Museum Vest (frå 2016). Hordaland fylkeskommune og Forsvarsmuseet/HV09 er observatørar til styret.

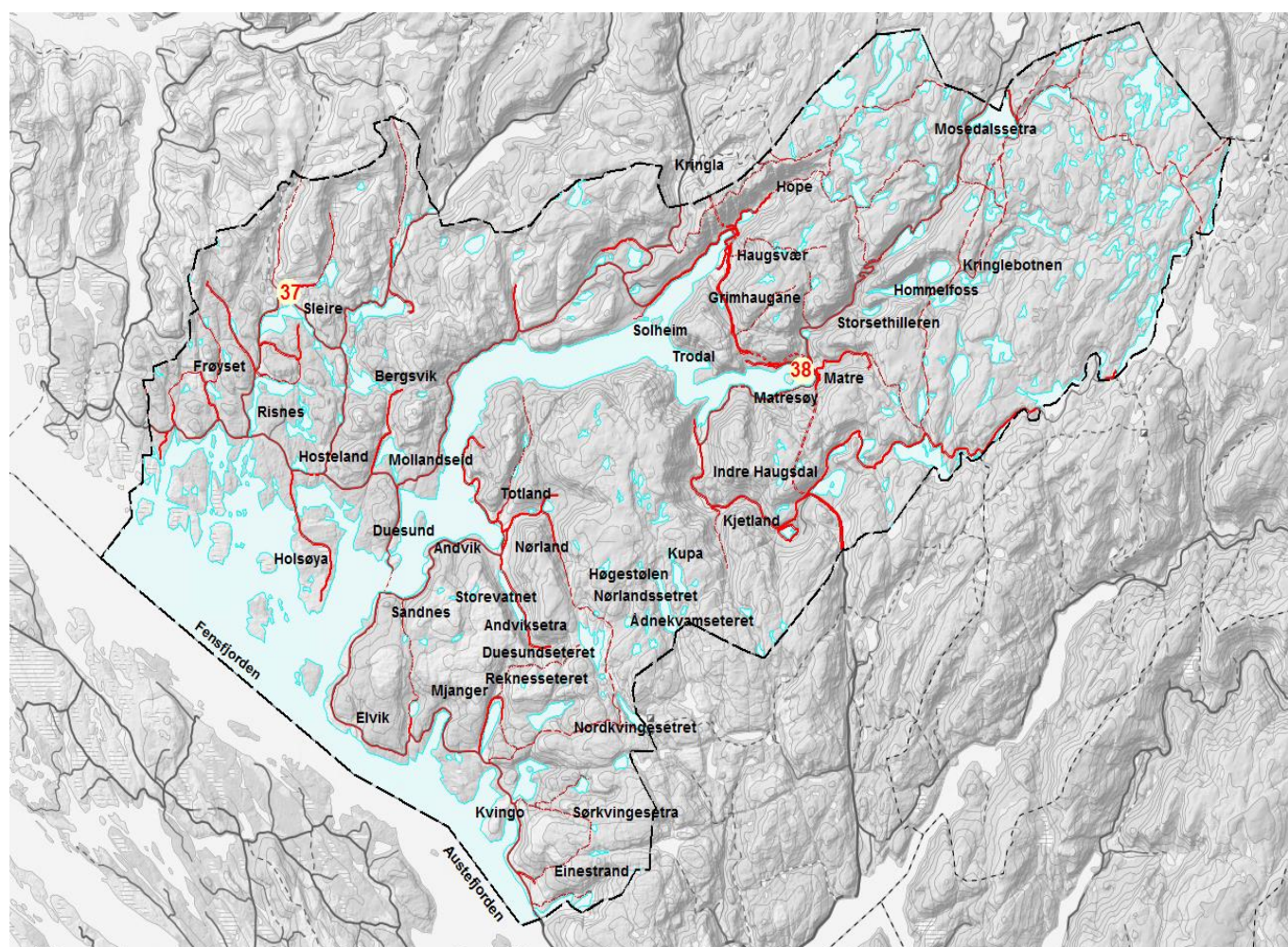
Kjelde: museumvest.no

2.11 Skular og forsamlingar

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
37.	Sleire	10/14	Skulemuseum	SEFRAK	Behov for reparasjon og vedlikehald	Svært stor
38.	Matre	49/4	Matre hotell	Askeladden	Behov for oppussing og vedlikehald	Stor

Kart over nokre skular og forsamlingar i Masfjorden kommune:

37. Skule, Sleire

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Grendaskule
Bruk i dag: museum
Alder: 1894
Konstruksjon: Mur m. bindemiddel
Laftverk m. trekledning
Saltak, Tregolv

Teknisk tilstand: Behov for reparasjon og vedlikehald

Vern: Ingen

Forvaltning: Kommunal

Verdivurdering: Svært stor Klasse A

Historie:

Gamle Sleire skule vart bygd i 1894. I dag er skulen nytta som skulemuseum.

I skulemuseet er det samla utstyr som skriv seg alt frå omgangsskulen si tid. Det er ei historisk boksamling, vi finn lærebøker, læremidlar og faglitteratur frå eit stort tidsspenn i Masfjord – skulen.

Her er plansjar, kart, globus og andre hjelpemidlar.

38. Matre hotell

SEFRAK Nr.

Opphavelag bruk:	Hotell
Bruk i dag:	Privat
Alder:	1712/1912
Konstruksjon:	Mur m. bindemiddel Trekledning. Saltak, skifer

Teknisk tilstand:

God

Vern:

Ingen

Forvaltning:

Privat

Verdivurdering:

Stor, klasse B

Historie:

Rimeleg sikkert stod Matre hotell først på Bryggen i Bergen og var den ærverdige «kjøpmannstuen» - dvs. Rådhus, skjenkestove, rettslokale m.m. Bygningen brann ned i 1702, men vart gjenreist i 1712 som ein bygning i to etasjar med loft. Etter nedlegginga av Det tyske Kontor i 1754, overtok Det norske Kontor «Kjøpmannstuen» og nytta huset som klubb - og frå 1813 som børs. Brennevinssamlaget dreiv serveringsstad her frå 1876.

I 1912 vart den inste delen av Bryggen riven for å bli erstatta av murbygningar. Då nytta Ole E. Sandnæs frå Masfjorden høvet til å skaffa seg to lektarar med materialar for å byggja hotell på Matre. «Kjøpmannstuen» i Bergen skulle få eit nytt liv som hotell for lakselordar og andre gjestar på Matre.

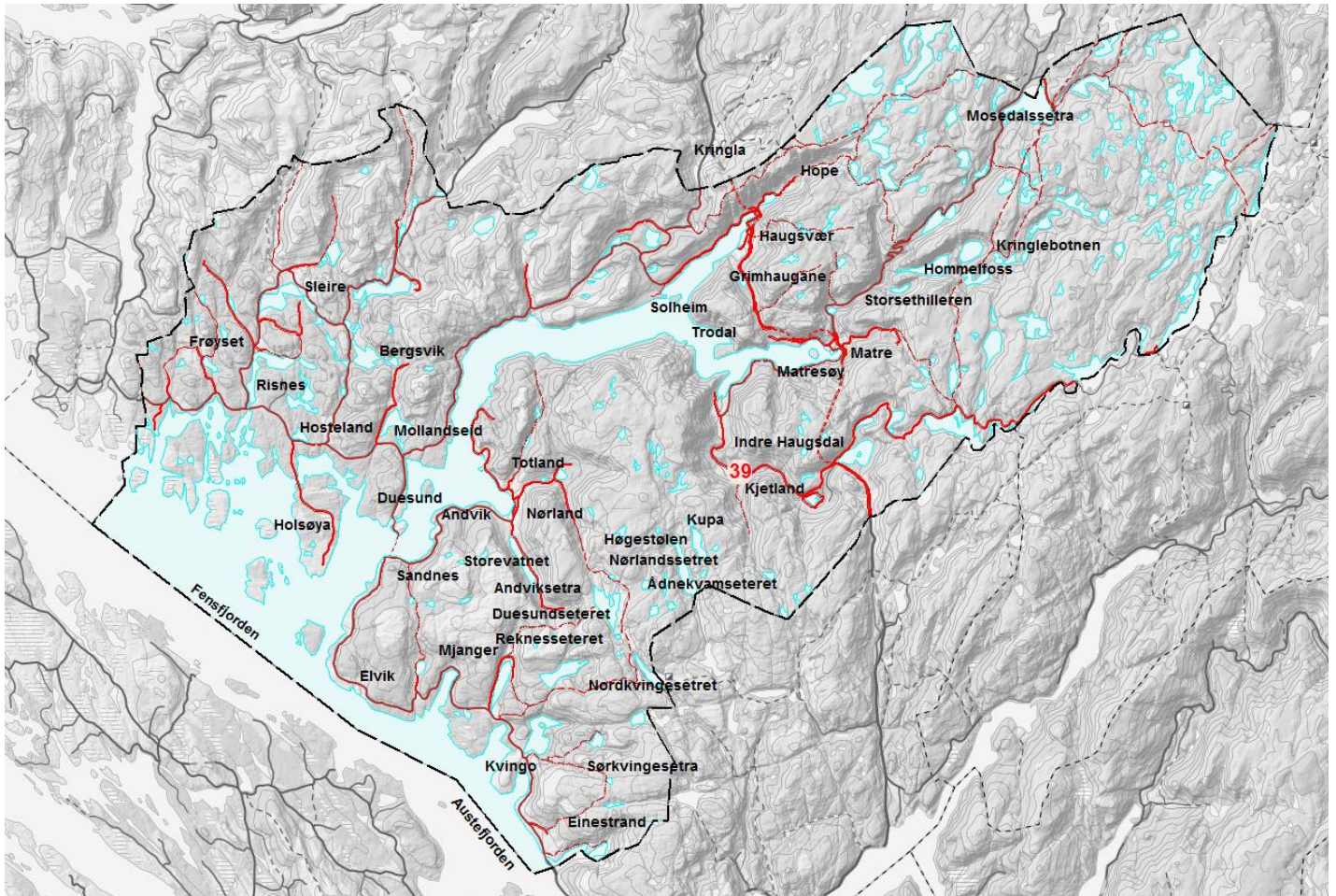
Kjelde: Digitalmuseum.no

2.12 Buar

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
39.	Kjetland	56/1	Bu	x	God stand	Svært stor

Kart over nokre buar i Masfjorden kommune:

39. Bua på Kjetland

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk: Bu
Bruk i dag: Privat museum
Alder: Truleg frå 1700-talet
Konstruksjon: Tømmer med ytre panel

Teknisk tilstand: God
Vern: Ingen
Forvaltning: Privat
Verdivurdering: Svært stor, klasse A

Historie:

Alder på bua er usikker men den vart truleg bygd på 1700-talet. Thobjørn J. S. Frølich (1848-1938) som var prest og ordførar i Masfjorden meinte bua var den eldste bygningen i Masfjorden. Bua vart bygd på garden ho står på i dag men vart flytta til dampskipskaia i Haugsdal ca. 1900 og brukt som vareskur. I 1965 vart bua vart teke ned og lagra i ei løe på Kjetland. I 1984 vart bua sett opp att på same garden der ho vart først reist (siste bildet). Dette vart gjort i samarbeid mellom grunneigar og kommunen.

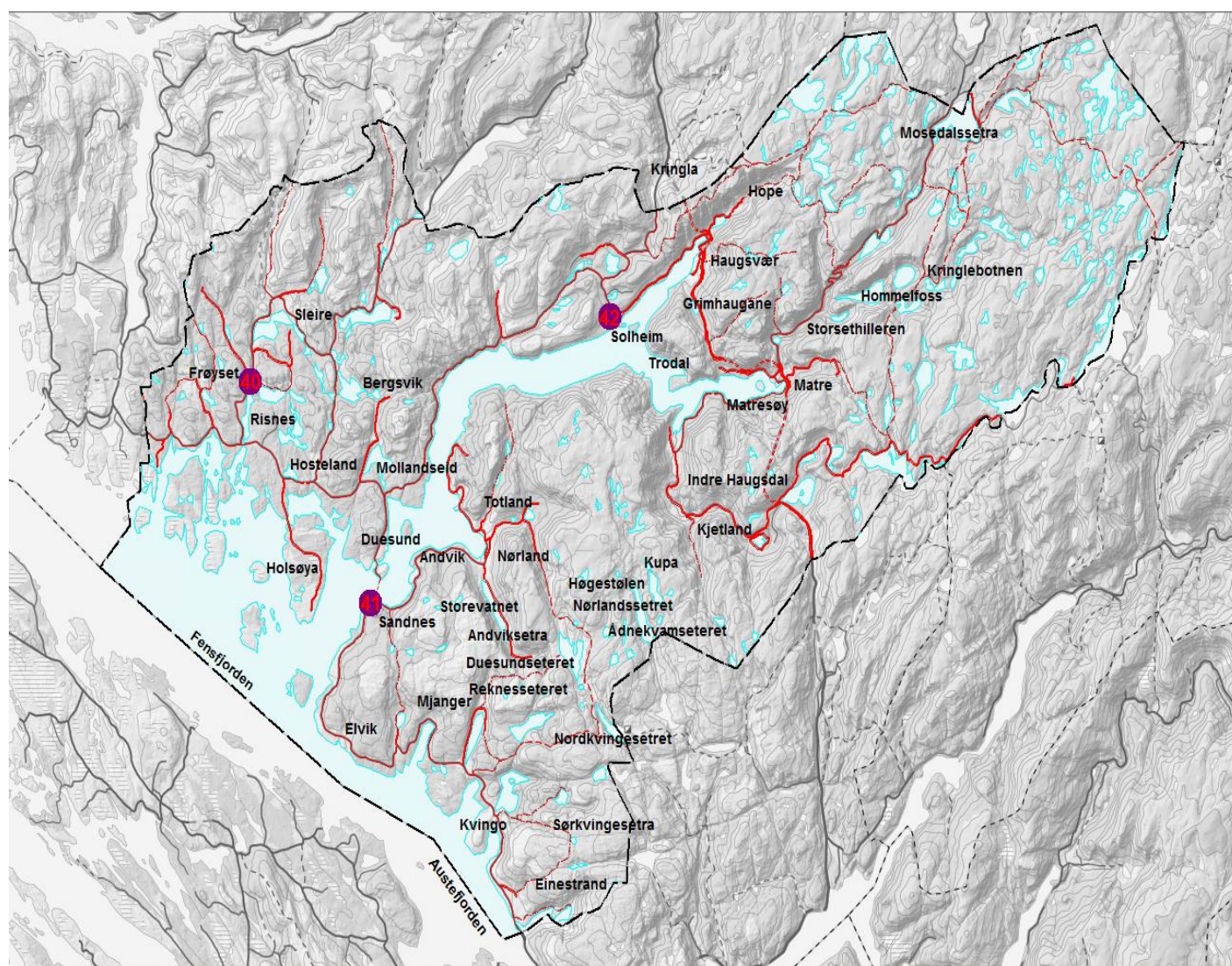
Kjelde: Albert Kjetland

2.13 Kyrkjer og kyrkjegardar

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
40.	Frøyset kyrkje	7/13,17	Kyrkje	x	God stand	Stor
41.	Sandnes kyrkje	30/55	Kyrkje	Askeladden	Behov for noko reparasjon	Svært stor
42.	Solheim kyrkje	44/10,70	Kyrkje	x	God stand	Stor

Kart over nokre kyrkjer og kyrkjegardar i Masfjorden kommune:

40. Frøyset kyrkje

KulturminneID:

Opphavelag bruk: Religion

Bruk i dag: Religion

Alder: 1936/37

Konstruksjon: Lafta plank med utv. Kledning.
Grunnmur av bruddstein - dels pussa
Saltak m. ruteheller
Tårn dekket med koparplater.

Teknisk tilstand: God

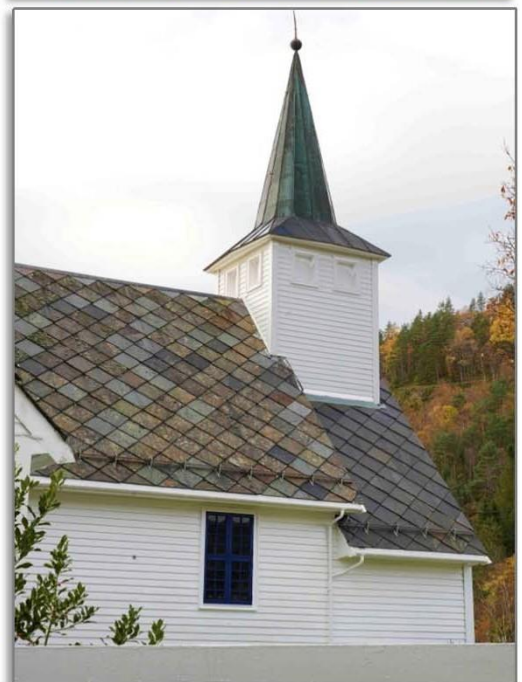
Vern: Ingen

Forvaltning: Offentlig

Verdivurdering: Stor, klasse B

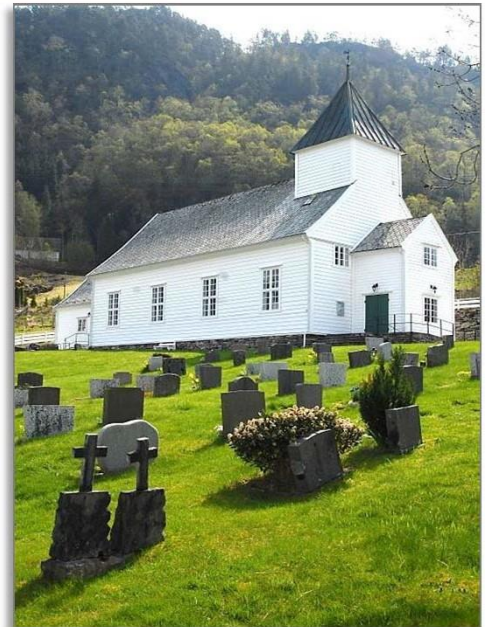
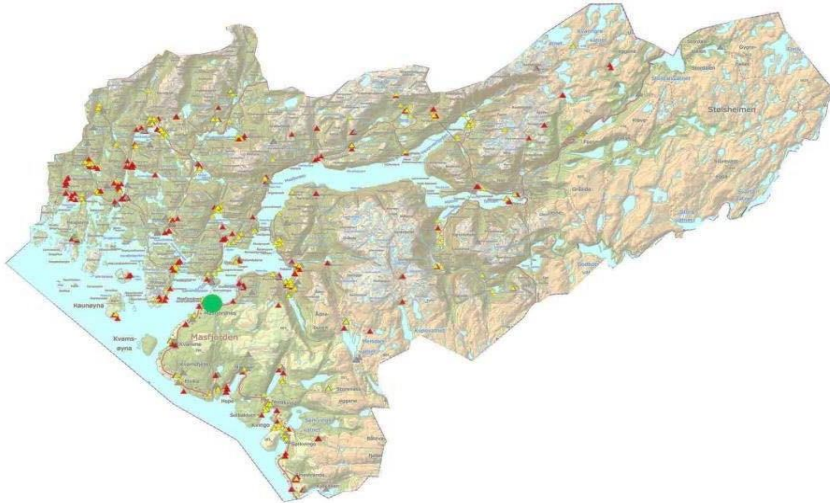
Historie:

Kyrkja på Frøyset er ei langkyrkje og vart bygd 1936-37. Den vart viksla i 1937 og bygd på bakgrunn av deling av Sandnes sokn i 1930. I 1969-70 vart bygningen forlenga ut frå sakrestiet - med kjøkken og sanitæranlegg. Kyrkjegården ligg på ein oppmura terrasse.

Kjelde: Nettsidene til Masfjorden kyrkjelege fellelsråd

41. Sandnes kyrkje

KulturminneID:	84404-1
Opphavelig bruk:	Religion
Bruk i dag:	Religion
Alder:	1845
Konstruksjon:	Tømra plank Grunnmur av upussa bruddstein - dels støypt grunnmur Saltak m. lappskifer
Teknisk tilstand:	Bra
Vern:	Ingen
Forvaltning:	Offentlig
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

Kyrkja som står på Sandnes i dag vart bygd 1845. Kyrkja er ikkje nemnt i skriftlege kjelder frå middelalderen, men i og med at den rundt år 1660 krevja landskuld må det reknast som sikkert at det sto ei kyrkje på garden i middelalderen, trulig ei stavkyrkje. I tillegg er det bevart ei døypefont frå 1100-tallet og ei stor middelaldersk klokke frå kyrkja. Ei tømmerkyrkje, i 1686 beskrive som «meget forfalden», må ha avløyst stavkyrkja noko tidlegare. Det er uvisst om denne står på same stad som dei tidlegare kyrkjene (NK III:172f). Så ser likevel ut til å vere tilfellet, ifølgje møteprotokoll frå 1844: "Kirken opføres paa den gamle Tomt, hvorved den hidtil benyttede Kirkegaard fremdeles beholdes" (ref. i Frølich 1924:100).

Kjelde: Kulturminnesok.no

42. Solheim kyrkje

KulturminneID:

Opphavelig bruk: Religion

Bruk i dag: Religion

Alder: 1881-82

Konstruksjon: Lafta plank med utv. kledning.
Grunnmur av bruddstein
Saltak m. ruteheller
Tårn dekket med koparplater.

Teknisk tilstand: God

Vern: Ingen

Forvaltning: Offentlig

Verdivurdering: Stor, klasse B

Historie:

Kyrkja på Solheim er ei langkyrkje og vart bygd 1881-82. Den vart viksle i 1882 og har 200 plassar. Den vart bygd etter deling av Sandnes sokn i 1880.

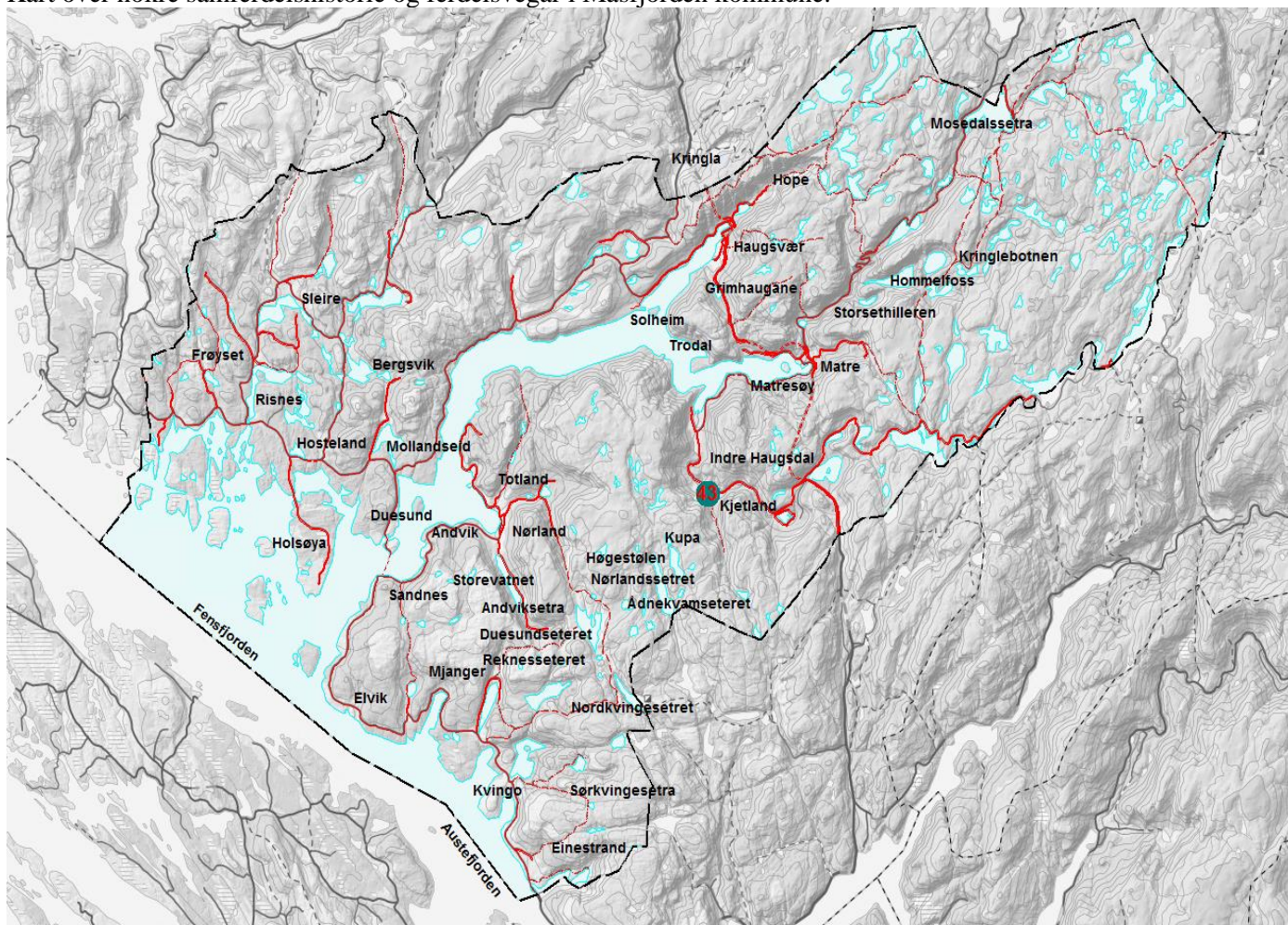
Kjelde: Nettsidene til Masfjorden kyrkjelege fellestråd
Foto: T. Kallekleiv

2.14 Samferdselshistorie/ Ferdelsveggar

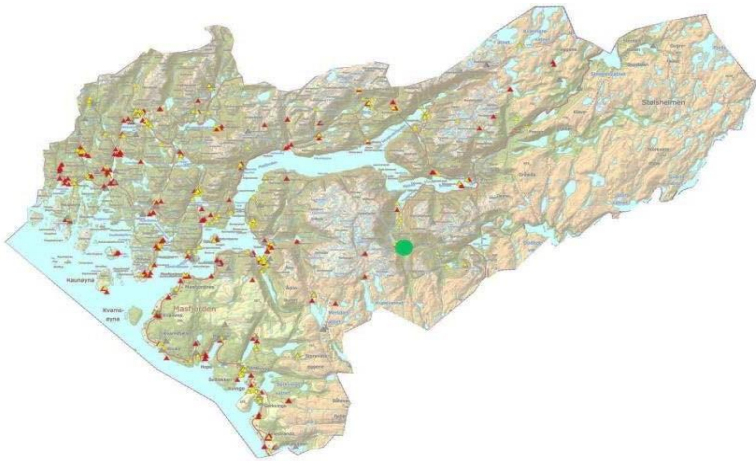
Dei fyste som busatte seg i Masfjorden, tok mest sansynleg sjøvegen. Det var ikkje før på 1900- talet at ein begynte å bygge ut veg.

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
43.	Kjetland	0/0	Kjetland bru	x	God stand	Stor

Kart over nokre samferdelshistorie og ferdelsveggar i Masfjorden kommune:

43. Kjetland bru

SEFRAK Nr.

Opphavelig bruk:	Bru
Bruk i dag:	Bru
Alder:	1908
Konstruksjon:	Mur med og utan bindemiddel Rekkverk i stål

Teknisk tilstand:

God

Vern:

Ingen

Forvaltning:

Kommunal

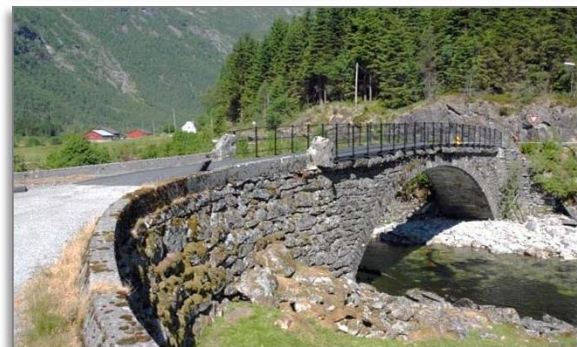
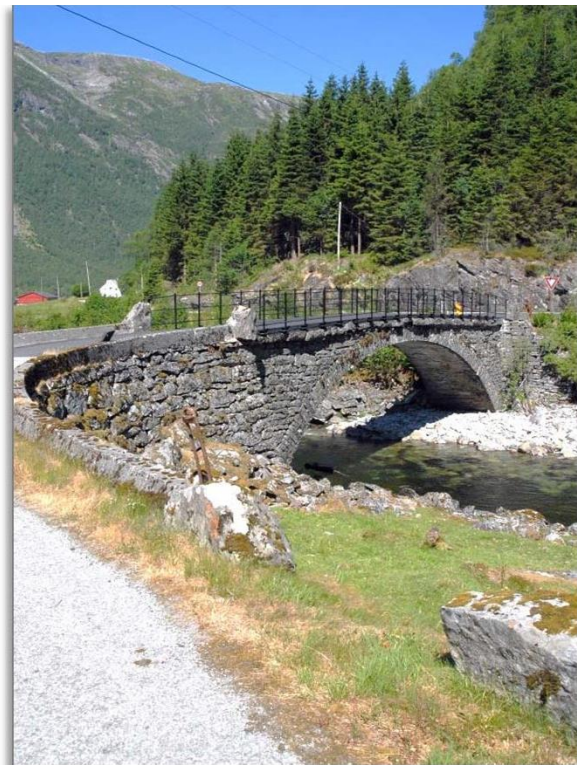
Verdivurdering:

Stor, klasse B

Historie:

Steinbrua mellom Kjetland og Tverberg stod ferdig i 1908. Initiativet til bru kom frå gardane i dalen. Første søknad om bru vart sendt i 1886. å byggje bru vart kostnadsrekna til kr. 4 300,- Staten dekkar halve kostnaden, kommunen 1/5-del og amtet 1/5-del. Oppsttjarane måtte sjølv betale 1/10-del og gjorde svært mykje av arbeidet sjølv. Brua er ca. 23 meter lang mellom landkara og har ei høgd på ca. 5 meter.

Kjelde: Fjon frå fjell til fjord 2008. Albert Kjetland

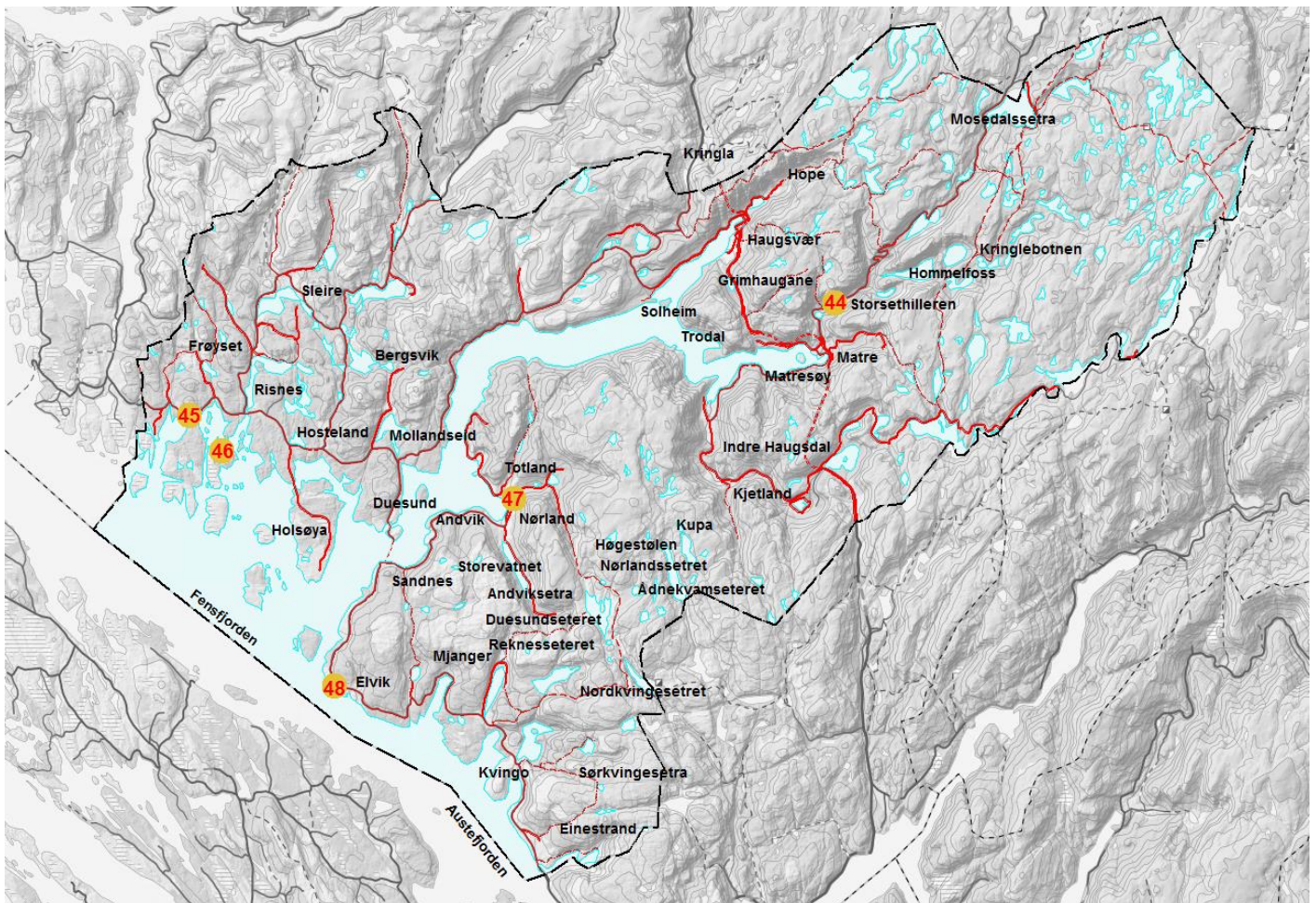

2.15 Kulturminne frå eldre tider

Arkeologiske kulturminner er dei viktigaste kildane me har som gjer innsyn i menneska sine liv og samfunnsforhold før i tida. Mange arkeologiske kulturminne er vanskelege å oppdage fordi dei ligg skjult torv, jord og stein.

Nr.	Lokalitet	GBR/BNR	Objekt	Registrering	Teknisk stand	Antatt kulturhist. verdi
44.	Matre	49/4	Storsethilleren	Askeladden	God stand	Svært stor
37.	Haugsdal	1/63, 1/8	Heller	Askeladden	-	
38.	Risnes	6/97	Buplass	Askeladden	-	
39.	Nørland	27/5	Røys	Askeladden	-	
40.	Elvik - Brimneset	33/15	Gravminne	Askeladden	-	

Kart over nokre kulturminne frå eldre tider i Masfjorden kommune:

44. Storsethilleren /«Matrehola»

SEFRAK Nr.

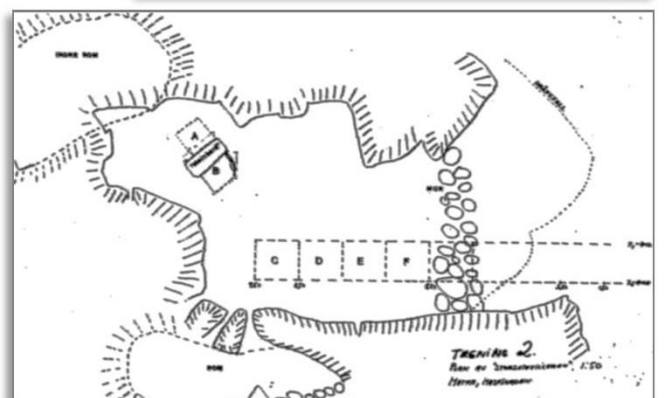
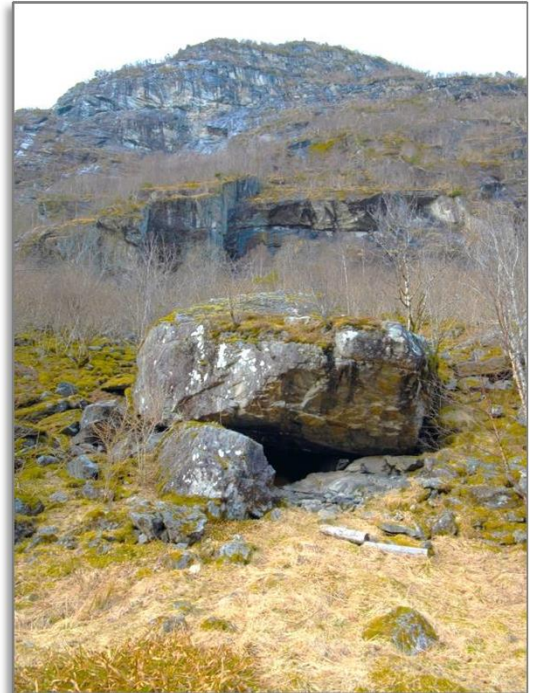
Opphavelig bruk:	Heller/buplass
Bruk i dag:	Ingen
Alder:	Eldre jernalder
Konstruksjon:	Naturleg Heller/hole
Teknisk tilstand:	God
Vern:	Automatisk freda
Forvaltning:	?
Verdivurdering:	Svært stor, klasse A

Historie:

«Matrehola» ligg under ein svær stein som kviler på to mindre steinar tett framfor det hengebratte berget. Han er 4-6 meter brei, kring 10 meter djup og opptil 2,30 meter høg. På tvers over golvet ved opninga vart det funne ein mur som har bidrege til å gje ly.

Her er det gjort funn frå eldre jernalder som tyder på at helleren var brukt som fangststasjon. Funna viser at Storsethilleren også var i bruk i mellomalderen og i nyare tid.

Helleren fungerte truleg som støl for ein gard på Matre ein periode – ein konklusjon som byggjer på at kvinner har hatt tilhald her (jfr. funnmaterialet), og at ein framfor helleren oppdaga spor etter steingjerde og innhegningar.

3.0 Handlingsplan

Formidling:

Tiltak	Periode	Ansvar	Finansiering
Etablere prosjekt for skilting av startområde for turstiar opp til seterstølane.	2020-	Masfjorden kommune	
Etablere samarbeidsprosjekt med biblioteka som skaffar litteratur til prosjekt om temadagar for skule, barnehage og innbyggjarane generelt.	2020-	Masfjorden kommune	
Leggja inn fleire kulturminne på heimesida til Masfjorden kommune.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune	

Bevaring og tilrettelegging:

Tiltak	Periode	Ansvar	Finansiering
Tilby råd og veiledning for dei som skal søkja om tilskot til oppussing og restaurering og kvar ein kan søkja eksterne midlar.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune	

Forvaltning:

Tiltak	Periode	Ansvar	Finansiering
Legg til kulturminner i klasse A og B i Askeladden.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune/fylkeskommunen	
Vurdere tilskuddsordning til prioriterte kulturminne i kommunen.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune/fylkeskommunen	
Kulturminne i klasse A med dårleg stand bør prioriterast for å begrense forfall.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune/fylkeskommunen	
Kulturminner kommunen har tatt vare på tidlegare skal prioriterast slik at dei ikkje forfell.	Kontinuerleg	Masfjorden kommune	Budsjett/prosess
Klasse A bør få omsynssone i kommuneplanens arealdel.	Ved rullering av kommuneplan	Masfjorden kommune	
Automatisk freda kulturminne skal ha omsynssoner i planar.	Ved rullering av kommuneplan	Masfjorden kommune	
Følgje opp kulturminneplanen i ettertid – oppdatere.	Kontinuerleg/årleg	Masfjorden kommune	

Kjelder og litteratur:

- Vestlandets historie. (2006). Red.: Knut Helle, Ottar Grepstad, Arnvid Lillehammer og Anna Elisa Tryti
- Fjon frå Fjell Til Fjord. Gamalt og nytt frå Masfjorden
- Nordhordland 1814-2014 (2014), Red.: Knut Langeland
- Kvamsdals farger (2002), Rolf Kvamsdal
- Masfjordboka 2. utgåve 1978
- For egen kraft. Lars Thue (2003)
- Havråtunet – Rapport J.B. Jordal nr. 2-2016
- Kulturhistorisk vegbok: Hordaland. Brekke, N. G., Nord. S. & Skaar, R. B. (1993)
- Kulturminne i Masfjorden: Registrering av faste kulturminne registreringsrapport Nr.7. Bore., O. M. (1979).
- Strilesoga frå 1800 til 1914: Nord- og Midhordland gjennom tidene. Johansen, K., E. & Døsland, A. (1999)
- Askeladden